

**RITUELE MAALTIJDEN
BIJ VIER (4) RELIGIEUZE STROMINGEN
IN SURINAME:**

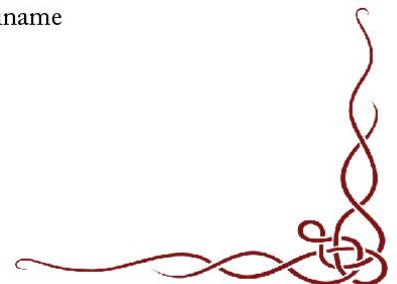
Christenen: (Roomskatholieken, Protestanten (Lutheranen, Hervormden, EBG),
Hindu, Islamieten en Winti beleiders

**EEN FENOMENOLOGISCH ONDERZOEK
TUSSEN GRAN BUN EN KRA TAFRA**

Scriptie voor het behalen van het Bsc diploma
aan het Theologisch Seminarium
der Evangelische Broedergemeente in Suriname
door:
Stella M. Lettys Pollack-Leeflang

Paramaribo, 2016

**RITUELE MAALTIJDEN
BIJ VIER (4) RELIGIEUZE STROMINGEN IN SURINAME
EEN VERGELIJKEND THEOLOGISCH ONDERZOEK NAAR
GRAN BUN EN KRA TAFRA**

**Scriptie voor het behalen van het diploma Bachelor of Theology
Aan het Theologisch Seminarium der Evangelische Broedergemeente in
Suriname**

**door
Stella M. Lettys Pollack-Leeflang**

Paramaribo, 2016

Begeleiter: Dr.Mr. Edwin K. Marshall

Inhoud

Voorwoord	3
Lijst van afkortingen	6
Samenvatting	7
Summary	12
Toto	16
Hoofdstuk 1. Inleiding	20
1.1 Probleemstelling	20
1.2 Doel van de studie	21
1.3 Afbakening van het onderzoek	23
1.4 Methode van het onderzoek	23
Hoofdstuk 2. - De keuze uit vier (4) verschillende godsdiensten welke worden beleden in Suriname	25
2.1 Inleiding	25
2.2 Het Christendom	26
2.3 De Winti	27
2.4 De Islam	30
2.5 Het Hindoeïsme	32
Hoofdstuk 3 - Rituele Maaltijden	35
3.1 Inleiding	35
3.2 Rituele maaltijden bij religies	35
Hoofdstuk 4 - Maaltijd bij het Christendom, de Winti, de Islam en het Hindoeïsme	38
4.1 Maaltijd bij het Christendom	38
4.1.1. Maaltijd van de Heer, Gemeenschappelijke Maaltijden, Avondmaal/ Eucharistie	39
4.1.2. Maaltijd van de Heer	40
4.1.3. Gemeenschappelijke maaltijden	41
4.1.4. Het Avondmaal/De Eucharistie	42
4.1.5. De Eucharistie	43

4.1.6	Het Laatste Avondmaal volgens Mattheüs, Marcus en Lucas	44
4.2	. Interpretatie ‘Maaltijd des Heren’ door Rooms-katholieken en Protestanten	49
4.3.	Maaltijd des Heren onder de eerste christenen	51
4.3.1.	Het samenkomen en de viering van de Maaltijd des Heren;	51
	controverse tussen de apostelen Petrus en Paulus	51
4.3.2.	Korinthe brieven	52
4.4	Maaltijd bij de Winti Religie	56
4.5.1.	Maltijd bij de Moslims van Javaanse afkomst	65
4.5.2.	Maaltijd bij de Moslims van hindoestaanse afkomst	65
4.6.	Hindu Religie en maaltijd	65
4.7.	Avondmaal/Maaltijd des Heren en Kratafra	66
Hoofdstuk 5	- Conclusie en Aanbevelingen	68
5.1	Conclusie	68
5.2	Aanbevelingen	72
Bibliografie:	73
Bijlage	76

Voorwoord

Toen ik in 2008 mijn studie aan de Hogere Theologische Opleiding van het Theologisch Seminarie der Evangelische Broedergemeente in Suriname afrondde, ging ik ervan uit dat de scriptie “Jezus: Gastheer en gast, wie tafelt mee? Een onderzoek naar de haalbaarheid van intercommunie bij christenen”: voldeed aan de bachelor eisen van de opleiding. Groot was mijn teleurstelling dat dit niet het geval was en er nog een onderzoek, met daaruit voortvloeiend een scriptie, moest worden verricht.

Ds. Rosie Zamuel-Rotgans, directeur van het Theologisch Seminarie, adviseerde mij een vergelijkend onderzoek naar het Avondmaal en Kra Tafra te doen waarbij hoofdstuk II “Maaltijd des Heren onder de eerste christenen” uit mijn scriptie “Jezus: Gastheer en gast, wie tafelt mee? Een onderzoek naar de haalbaarheid van intercommunie bij christenen” als basis zou dienen.

Na lang wikken en wegen heb ik gekozen voor een vergelijkend onderzoek naar de verschillende ‘(rituele) maaltijden’ onder de grote religies in ons land waarbij de nadruk gelegd is op het Avondmaal en de Kra Tafra.

Ik dank mijn begeleider en adviseur Dr.Mr. Edwin Marshall, die bereid is geweest tijd en geduld te investeren in de periode tijdens het schrijven van mijn scriptie

Mijn dank gaat ook uit naar Dr. Hein Eersel voor zijn bereidheid mij te willen ontvangen en te adviseren hoe ik dit onderwerp het beste kon benaderen.

Dr.Hesdy Zamuel, dank u wel voor de uitleg en uw mening over de Afro-Amerikaanse Godsdienst in ons land.

Dank aan de heer N.Gangaram Panday voor de spontane manier waarop hij mij gegevens gaf over de maaltijden bij de Hindu.

Fausia Moené, dank voor jouw informatie over de moslim van hindustaanse afkomst.

Gran Tangi Juliën Zaalman! Ondanks uw drukke programma heeft u tijd vrijgemaakt om mij in te wijden in de Winti religie en de geheimen van de Kra Tafra!

Okomfo Dorine Babel, dank! Mijn verhandeling over de Winti religie waarin voortspruiten de Kra Tafra en Broko Brede zou niet tot zijn recht zijn gekomen zonder uw inspirerende woorden.

Zonder namen te noemen gaat mijn erkentelijkheid ook uit naar de verschillende personen die bereid waren mee te werken aan een kleine enquête over de Winti religie en Kra Tafra.

Pater Joop Vernooy ben ik zeer erkentelijk voor het willen doornemen van mijn scriptie en van commentaar te voorzien.

Ook dank aan dhr. Paul Tjon Kiem Sang voor zijn kritische commentaar en uitleg met betrekking tot de R.K. opvatting over de Eucharistie

Ik noem het voorbestemming dat de heer Leendert Pocornie bij het afronden van mijn scriptie op mijn pad kwam met zijn kennis en adviezen over de filosofie van Afrikaanse religieën waardoor ik een beter beeld kreeg over de Gran Bun en het Avondmaal. Masra Pocornie: Gran Tangi!

Aan degene die mij in contact bracht met kenners van de Winti: Sisa Siegmien Staphorst, wan bigi Gran Tangi spesrutu gi yu.

Een speciaal woord van dan gaat uit naar het team van Graficom o.l.v. dhr. Lucas Ooft voor de omslag van mijn scriptie. Het uitwerken van mijn ideeën in het schilderij met het bereikte resultaat is geweldig.

Lilian Gunther, Olga Jannasch-van 't Noordende, Hugo Landolf en dr. Hein Eersel hartelijk dank voor jullie ondersteuning.

Hugo en dr. Eersel bij de Toto, Olga de Summary en Lilian voor de layout

Met enige weemoed rond ik deze scriptie af omdat Harold Pollack, mijn echtgenoot die op 31 juli 2013 kwam te overlijden, mijn afstuderen niet meer mag meemaken.

Deze scriptie draag ik aan hem op en hoop hiermee de teleurstelling die er was omdat hij geen bericht mocht plaatsen in de media toen ik mijn hto-opleiding had afgerond, weggewerkt te hebben.

Harold, dank dat je me nooit hebt belemmerd bij welke studie ik ook heb willen volgen.

Aïsha en Danté, met dit werk bemoedig ik jullie om nooit op te geven, maar altijd door te zetten in je leven. Er is ÉÉN die jullie zal blijven leiden bij alles wat je onderneemt.

Paramaribo, februari 2016.

Lijst van afkortingen

ABS - Stichting Algemeen Bureau voor de Statistiek Suriname

Avondmaal – Heilig Avondmaal

EBGS - Evangelische Broedergemeente in Suriname

EBG - Evangelische Broedergemeente (in Suriname)

EHC - Eerste Heilige Communie

R.K - Rooms-katholiek

Verklaring:

Okomfo Fu Kondre - Winti priester (volgens Winti rituelen gewijde geestelijke)

Toto = Sranan voor samenvatting

Samenvatting

In mijn scriptie: Rituele maaltijden onder de grote religieuze stromingen in Suriname; een vergelijkend theologisch onderzoek naar Gran Bun (het heilig Avondmaal en de Eucharistie) en Kra Tafra, is een onderzoek gedaan naar de rituele maaltijden onder vier (4) grote religieuze stromingen in Suriname. Gekozen is voor het Christendom, de Winti Religie, de Hindu Religie en de Islam. De kern van het onderzoek is geweest het nagaan wat de rituele maaltijden inhouden; of de maaltijden bij de Winti, Islam en de Hindu vergeleken kunnen worden met de maaltijden binnen het Christendom. Hierbij is in het bijzonder nagegaan of de Kra Tafra en Gran Bun (het Avondmaal en de Eucharistie) samen kunnen gaan of niet.

Met andere woorden: Moet er ruimte gecreëerd worden voor de christenmens in het belijden van zijn geloof, deelnemen aan de Eucharistie en/of het Avondmaal en indien gewenst deelnemen aan een Kra Tafra of andere rituele maaltijd.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden aan de hand van literatuurstudie en interviews.

Tijdens het onderzoek naar de verschillende rituele maaltijden is gebleken dat bij elke religie er maaltijd gehouden wordt. Iedere religie heeft haar eigen rituelen en symbolen. Afhankelijk van het doel waarvoor de maaltijd wordt gebruikt zal ook de samenstelling daarvan plaatsvinden.

Het is zo dat bij elke religie men zich wendt tot zijn Schepper. Het verschil is dat bij de moslim en de hindu maaltijd wordt gehouden waarbij het drinken niet alcoholisch is. Het ritueel naar de maaltijd toe is verschillend met dat van de christen en de winti belijder.

Ik denk niet dat bij deze twee religies (de Islam religie en de Hindu religie) een samengaan zal zijn met het Avondmaal, de Eucharistie, Kra Tafra of Broko Brede ritueel.

Bij de Kra Tafra ,het Avondmaal en de Eucharistie is er als overeenkomst dat deze maaltijden bedoeld zijn om de geest te

versterken. Het verschil tussen deze maaltijden is dat de Kra Tafra een rituele maaltijd is om in harmonie te komen met jezelf en Anana of de manifestaties van Anana.

De Gran Bun zoals het Avondmaal en de Eucharistie worden genoemd is verschillend qua interpretatie en betekenis bij de protestanten (EBG, lutheranen, hervormden) en de rooms-katholieken.

De rooms-katholieken zien het Avondmaal als een 'offer' terwijl de protestanten daar een 'nagedachtenis' in zien

Het vieren van het Avondmaal bij de EBG is verbonden aan speciale vieringen: bij Estomihi, Witte donderdag, Trinitatis, Hernhutter maand, laatste maaltijd in het oud kerkelijk jaar en 3^e Advent – het eerste Avondmaal in het nieuw kerkelijk jaar.

Bij de lutheranen wordt het Avondmaal de eerste zondag van de maand gehouden en bij de Belijdenis-dienst na Palmzondag.

De hervormden vieren drie keer per jaar het Avondmaal: op Witte donderdag, in augustus en met Kerst.

De Eucharistie is bij de R.K. een sacrament. Eucharistie mag dagelijks worden gevierd. Als bijzondere viering kan worden aangemerkt: Eucharistie bij het laatste sacrament van het Oliesel.

Wil iemand deelnemen aan de Gran Bun – het Avondmaal of de Eucharistie – dan wordt verwacht dat hij gedoopt is, zijn Belijdenis heeft afgelegd of de Eerste Heilige Communie heeft gedaan.

Met name de R.K. kerk stelt nadrukkelijk dat aan de Eucharistie alleen zij die gedoopt zijn en de EHC hebben gedaan mogen deelnemen.

Het Liefdemaal of Agape werd in eerste instantie tussen de vieringen van het Avondmaal gehouden. Er is geen restrictie.

De Kra Tafra wordt altijd gegeven naar aanleiding van een bepaalde gebeurtenis in het leven van een persoon die zich dan via de luku man, luku vrouw, okomfo tot Anana richt om yepi - een oplossing c.q. hulp.

Het Broko Brede ritueel is een maaltijd die – zoals de organisatie Fiti Fu Wini organiseert - eenmaal per jaar, als afsluiting van het jaar wordt gehouden. Deze maaltijd is open en is een devote aangelegenheid.

Er is nog een Broko Brede ritueel, maar deze is onderdeel van de kabra-neti en wordt meestal als laatste ritueel van de avond gehouden.

Centraal staat niet alleen de verering van de voorouders, maar ook dankzegging aan Anana dat over de mens is gewaakt in de afgelopen periode.

De reiniging die aan de maaltijd vooraf gaat zou vergeleken kunnen worden met de schuldbelijdenis bij het Christendom. De symboliek bij de dringi – vrede, liefde en harmonie – kan vergeleken worden met de vrededeling bij de christenen. Kra Tafra en Broko Brede zijn specifieke activiteiten die - op de Broko Brede na – niet als reguliere maaltijd tijdens een viering kunnen worden beschouwd maar als een viering bij een speciale activiteit die een persoon of groep van personen ondergaat (n).

Èn het Avondmaal, de Eucharistie het Liefdemaal èn de Kra Tafra maar ook de Broko Brede zijn rituele maaltijden die de mens herinneren aan een bepaalde gebeurtenis. Beide staan in het teken van versterken van de band met de Schepper.

Tijdens het Avondmaal worden we herinnerd aan de laatste avond dat Jezus Christus met Zijn leerlingen aanzat, het brood brak en de wijn zegende, waarbij Hij de woorden: “neemt en eet hiervan, dit is mijn lichaam” en “Neemt en drinkt hiervan, want dit is de beker van het nieuwe verbond, dat God met jullie wil sluiten. Dit is mijn bloed dat voor jullie wordt vergoten; doet dit tot mijn gedachtenis”. Deze gebeurtenis wordt steeds weer herdacht bij de viering van de Eucharistie en het Avondmaal.

Ik vind het daarom jammer dat het gebruik van wijn bij de rooms-katholieken er niet meer is.

Het deelnemen aan de maaltijd versterkt niet alleen het bewustzijn maar brengt de mens in harmonie met zijn Schepper.

Het Liefdemaal en de Broko Brede hebben gemeen dat zij beide een ‘open’ karakter hebben.

Bij de Kra Tafra wordt niet alleen het bewustzijn versterkt, maar kan je persoonlijkheid ook sterker worden gemaakt. In de Winti-religie wordt er vanuit gegaan dat het hogere besef alleen bereikt kan worden door je kra. De Kra Tafra herinnert de mens aan hetgeen Anana met hem

wil bereiken: het geestelijk sterker worden om zo te komen tot beter geloof in Anana waardoor er een hernieuwd bewustzijn ontstaat.

Uit het interview met de heer Juliën Zaalman is gebleken dat hij niet afwijzend staat om hulp te bieden aan een christen die om hulp vraagt aan de Winti. De reden is dat bij de Winti religie niet in hokjes wordt gedacht. Voor de Winti religie komt elk mens uit de schepping van Anana.

Hangt de mens een bepaalde religie aan dan dient hij deze te onderhouden.

Omdat de Winti niet in hokjes denkt maar:

1. 'oplossingsgericht' werkt als zich een probleem voordoet staat de Winti open om te helpen.
2. ook aangeeft hoe geleefd moet worden om niet 'on-kaserie' te geraken. Dit betekent dat je jezelf niet meer verontreinigt om daardoor in een negatieve spiraal te komen.

Van groot belang voor de Winti is dat je als mens moet weten hoe je jouw leven inricht en leeft zoals Anana dat voorschrijft.

De Okomfo stelt principieel dat het Avondmaal en Kra Tafra niet door één deur kunnen gaan. De christen die hulp zoekt bij de Winti is volgens haar zienswijze dualistisch bezig. Zij stelt dat de mens geen volmaakt mens kan zijn zolang deze 'op twee benen' hinkt.

Ook in het Christendom wordt van de gelovige verwacht dat hij moet leven zoals God dit van hem verwacht. Over het algemeen is men zich er niet van bewust dat het leven een diepere oorsprong heeft.

Zoals de Kra Tafra de mens terug brengt tot Anana (dat is alles omvattend) zouden het Avondmaal en de Eucharistie dezelfde intentie moeten hebben bij de christen. (Doet dit tot Mijn gedachtenis)

Omdat de invalshoek verschillend is bij de Winti religie en het Christendom, moet het mogelijk zijn dat iemand die aan het Avondmaal deelneemt door de Winti geleid wordt middels de Tafra om zo in harmonie te komen met zichzelf en Anana of de manifestaties van Anana. Hierbij moet wel gesteld worden dat dit ritueel in het teken van hulp bieden in een bepaalde situatie moet zijn en geen blijvend karakter mag hebben.

Het is bekend dat veel christenen – als zich problemen voordoen waarvoor naar hun gevoel geen oplossing te vinden is – zich wenden via een luku man of vrouw – tot de Winti. Dit zoeken naar hulp of een oplossing voor problemen wordt ook wel genoemd de Baka doro theologie.

De mens zal een keuze moeten maken welke religie hij wil aanhangen en zich daarop moeten richten!

Het is niet juist naar de Schepper van al wat leeft, bloeit en groeit, toe om dualistisch bezig te zijn.

Deze instelling brengt namelijk geen harmonie in het eigen leven.

Summary

My thesis: Ritual meals among the great religious movements in Suriname; a comparative theological research between Gran Bun (Supper and Eucharist) and Kra Tafra, is a study of the ritual meals under four (4) great religious movements in Suriname. Chosen is for Christianity, the Winti religion, the Hindu religion and Islam. The central theme of my study is to consider how the ritual meals; or the meals at the Winti, Islam and Hindu can be compared with the meals within Christianity. This is, in particular, to verify whether the Kra Tafra and Gran Bun – Supper and Eucharist – can go together or not. In other words, is it possible for the Christian, in the policies of his faith, to participate in the Eucharist and/or Supper and, if required, join a Kra Tafra or other ritual meal. The research has taken place on the basis of literature review and interviews.

While investigating the various ritual meals it turned out that every religion has one or more ritual meals. Every religion has its own rituals and symbols. Depending on the purpose for which the meal is used also their composition will take place. It is so that each religion oriented towards its Creator.

The difference is that the Muslim and Hindu when the ritual meal is held there are non-alcoholic drinks.

The ritual to the meal is different to that of the Christian and the Winti confessor.

I don't think that these two religions will go together with Supper, Kra Tafra, or Broko Brede ritual.

Between the KraTafra and the Lord's Supper or Eucharist is a comparison that these meals are intended to strengthen the spirit. The difference between these is that the Kra Tafra - ritual meal - is to be in harmony with yourself and Anana or the manifestations of Anana. (Anana is named by the Winti as the Creator). The Gran Bun, as Last Supper and Eucharist is called, is different at the Protestants and Roman Catholics. Celebrating Supper at the Protestants is connected

with special celebrations: at Estomihi, Holy Thursday, Trinitatis, Moravian month, last meal in the old liturgical year and 3rd Advent – the first Supper in the new church year. At the Lutherans is Supper held the first Sunday of the month and at the confession-service after Palm Sunday. The Reformed celebrate Supper three times a year: on Holy Thursday, in August and Christmas. The Eucharist is a sacrament in the Roman Catholic. Eucharist may be celebrated daily. As a special celebration can be classified: the last sacrament of Anointing.

For celebration of the Eucharist, there is no specific event associated with it.

Does anybody wish to take part in the Gran Bun – Supper or Eucharist – then is expected that baptized, Confession or the first Holy Communion has been done. In particular, the Roman Catholic Church declares that to the Eucharist only they who are baptized and have done the first Holy Communion. For the Liefdemaal or Agape was initially held between the celebrations of the Supper: there is no restriction. The Kra Tafra is always given in response to a certain event in the life of a person who is using the luku man, luku woman or Okomfo, to approach Anana for a solution or yepi-help. The Broko Brede ritual is a meal that is held once a year, at the end of the year. This meal is open and is a devout matter. Not only is worship of the ancestors central, but also Thanksgiving to Anana that about man is taken over the last period.

The cleansing that precedes to the meal would be compared with the confession at Christianity. The symbolism at the 'dringi' – peace, love and harmony – can be compared in the peace fellow-Christians. KraTafra and Broko Brede are specific activities that - on the Broko Brede after - not as regular meal during a celebration can be regarded but as a celebration for a special activity that a person or group of persons undergoes. The Lord's Supper/Eucharist, the Kra Tafra and the Liefdemaal are ritual meals which are known to man as a specific event. Both are dedicated to strengthening the relationship with the Creator.

During the Supper we are reminded of the last night that Jesus Christ had his last supper with his followers, blessed the bread and wine, broke the bread with the words: "take and eat, this is my body" and "Take and drink of this, since this is the cup of the new Covenant, that God wants to close with you. This is my blood, which is shed for you; do this in memory of me "this event is commemorated at the celebration of the Eucharist and the sacrament. It is therefore unfortunate that the use of wine at the Roman Catholic church no longer is. Participating in the meal not only strengthens the consciousness but brings the man in harmony with his creator. The Liefdemaal and the Broko Brede have in common that they both have an ' open ' character. The Kra Tafra not only strengthens the consciousness, but also your personality can be made stronger.

From the interview with Mr. Julién Zaalman it is clear that he is willing to provide assistance to a Christian who requests help from the Winti. The reason is that the Winti religion thinks out of the box. For the Winti religion every human being comes from the creation of Anana. When a man adhere to a certain religion he must maintain that religion.

Because the Winti thinks and works out of the box and works: ' solution-oriented ' if there is a problem the Winti is open to help. Winti also describes how one should live to not get 'on-caserie '. This means that you find yourself no longer polluted to get in a negative spiral. Of great importance for the Winti is that you as a human being need to know how to decorate and live well as your life Anana prescribes.

The Okomfo principally states that Supper and Kra Tafra cannot go together (not by one door). The Christian who seeks help at the Winti is according to her views dualistic. She claims that the human being cannot live in a harmony with itself.

Because the angle of incidence is different at the Winti-religion and Christianity it should be possible that someone who partake of the sacrament participates by the Winti conducts is to come through the Tafra to get in harmony with themselves and Anana or the manifestations of Anana. It should, however, be stated that this ritual is

a sign of help in certain situation and may have no lasting character. It is well known that many Christians – if there are issues for which there is no solution to their sense – contacts via a luku man or woman – the Winti. This search for help or a solution to problems is also called the Baka doro theology. The man will have to make a choice which religion he wants to hang on and need to focus! It is not right to the creator of all that lives, grows and flourishes, to be dualistic. This adjustment shall bring no harmony in one's own life.

Toto

Na ini mi skrifiwroko: Kra Tafra / du na ondro den bigi kerki ini Sranan; wan theologica ondosuku fu a bribi, di e kraka Gran Bun (Broko Brede nanga Gran Santa Sakramenti) nanga Kra Tafra , na wan ondosuku fu den n'nyantafra na fo bigi kerki fu Sranan. Mi piki :Kresten bribi, Winti bribi, Hindu bribi nanga Islam bribi. A gronprakseri fu a ondosuku disi ben de fu luku, san den kra n'nyan e bedoy; ef den n'nyan fu Winti, Islam nanga Hindu kan marki nanga den n'nyan fu Kresten bribi. Dya spesrutu mi luku efu a Kra Tafra nanga a Gran Bun – Broko Brede nanga Gran Santa Sakramenti- na wan, iya noso no.

Sobuni: a Kresten musu abi a okasi fu libi en kaserilibi, tek' prati in a Broko Brede efu a Gran Santa Sakramenti aladi a e teki prati na wan Kra Tafra efu iniwan tra kulturu tafra? Na ondosuku feni presi na a anu fu leysistuka nanga aksipiki. Ini a ondosuku fu den difrenti fanowdu nnyan a kon na krin taki na ini ala kerki nnyan e nyan. Iniwan kerki abi en eygi du nanga simbolo. Anga fu a marki, a nnyan sa seti sofasi. A de wan sabi taki ini ala kerki libisma e bribi in en Gado. Islam nanga Hindu nnyan difrenti, bika trangasopi no de na ini, kwetkweti.

Winti nnyan , e meki na wan difrenti fasi leki a nnyan fu den Kresten

Mi fu mi sey no e bribi dati Islam bribi nanga Hindu bribi sa go anu nanga anu makandra nanga a Gran Bun, Kra Tafra efu srefi a Broko Brede fanowdu.

Kra Tafra nanga Gran Bun efu so tu na a Gran Santa Sakramenti, a de so taki den nnyan de fu krakti a yeye.

A difrenti fu den nnyan de so taki, a Kra Tafra na wan fanowdu nnyan fu de na ini harmoni nanga yusrefi nanga Anana noso iniwan na fesi fu Anana.

Difrenti de fu Anitri nanga Lomsu na a Gran Bun soleki fa wi e kari a Broko Brede nanga a Gran Santa Sakramenti. A hori fu Gran Bun na den Anitri tay na spesrutu prisiri: na Estomihi , Weti Fodewroko, Tinitatis, Anitri mun, kriboy

nnyan in a owru kerkiyari nanga di fu 3 Adfenti – na fosi Gran Bun ini a nyun yari fu kerki. Luther kerki e hori a Gran Bun tapu a fosi sondey fu mun, nanga te aneyme tapu Palmsonde. Hervorm kerki e hori Gran Bun, dri tron in wan yari, tapu Weti Fodewroko , ini Agustu nanga te Kresneti.

Spesrutu seti no fanowdu fu hor' a Gran Bun efu a Gran Santa Sakramenti. Ef wan sma wani tekoprati na a Gran Bun efu a Gran Santa Sakramenti, dan a mus de so, taki a sma dopu, du en aneyme efu na Fosi Santa Komini kaba. Fonamku Lomsu e hori a boko taki, soso den di dopu kba nanga den di du na Fosi Santa Komini kan tekoprati in a Gran Santa Sakramenti.

In a fosi bigin, Lobi- nnyan efu Agape ben hori na a mindri fu a Gran Bun , ete drape no wansma e tapu wan trawan fu tekoprati na ini.

Alaten, Kra Tafra e hori fudi wan sani e psa ini a libi fu wan sma, di e go suku yepi now na wan lukuman, luku fraw , Okonfo na fesi Anana fu tori kan lusu efu so tu a feni yepi.

A Broko Brede na wan nnyan di e gi wan tron wan yari, leki tap yari. A tafra disi opo gi iniwan so tu dati na wan santa tori

Dyaso, a no a begi di wi e begi wi afo prenspari, sosrefi tu a taki di wi e taki Anana tangi fu di a horbaka gi wi in a ten di de na wi baka. A wasi di e wasi bifo a tafra hori, yu kan si leki a butu na den Kresten. A simbolo fu a dringi - freyde, lobi nanga harmoni - de lek a prati fu freyde na den Kresten.

Kra Tafra nanga Broko Brede na spesrutu tori di, -boyti taki Broko Brede a no wan aladey nnyan, wi kan si en leki wan prisiri fu wan spesrutu tori, gi wan sma, efu gi wan grupu fu sma.

Sosrefi a Broko Brede / Gran Santa Sakramenti, a Lobi-nnyan nanga a Kra Tafra na fanowdu tafra, di e memre libisuma fu wan spesrutu sani di psa. Alatu de in a marki fu kraka na konsensi nanga Gado (A Moro Heywan). A Broko Brede e memre unu fu a kriboy neti di Yesus Krestus ben sidon na tafra nanga en disipli; broko brede nanga seygi a win di En taki den wortu: Teki dan yu nyan, disi na mi skin, teki dan yu dringi, fudi disi na a kan fu a nyun kruderi

di Gado wan tay nanga yu. Disi na mi brudu, di e lon gi yu: du disi fu memre mi. A pisi tori disi wi e memre alaten te wi e hori a Gran Santa Sakramenti nanga te wi e hori a Broko Brede. Fudati meki mi e sari, taki na den Lomsu, a win no de na ini a prey moro. Sobun, a no de moro. Teki prati na ini wan nnyan, no e krakti yu Kra wwan , a e poti yu in harmoni nanga yu Gado.

A de so taki a Lobi-nnyan nanga a Broko Brede e stinka, fudi alatu opo gi iniwansma. Na a Kra Tafra a no soso yu kra yu e krakti, sosrefi yu kan krakti yu Eygisrefi moro tu. Ini a Winti kulturu a bribi de taki; soso nanga a Kra wwan yu kan doru a moro hey winti. A Kra Tafra e memre libisuma taki pe Anana wani fu doru nanga den: a sreka fu a yeye fu kana bi wan moro tranga bribi in Anana meki so fasi wan nyun kra e opokon.

In wan takipiki nanga masra Juliën Zaalman wi kon frustan taki ensrefi no e firi nowan fasi fu yepi wan Kresten di e aski efu kon suku fu feni yepi na ini Winti. Fudi na fu dati ede meki ini a Winti kulturu, prati ini pkin faki, desko sobun, no de kwet'kweti. In a Winti kulturu iniwan libisma, na Anana meki en. Awinsi osortu bribi di wansma e bribi, a o habi fu ondrow en. Fudi Winti no e denki ini faki ma:

- 1 Winti de klarklari fu tèkel iniwan probleym di a e miti na en pasi.
- 2 A e sori tu, fa fu libi fu no pori. Dati wan taki, yu no musu morsu efu flaka yusrefi fu sofasi yu no poti yusrefi na ini fuka.

A de tumsi prenspari gi Winti, taki yu leki libisma sabi fa yu libi e lon nanga fa yu e seti en, fu libi lek fa a leri fu Anan e taki. Na ini begin fu Okomfo na dati, Broko Brede nanga Kra Tafra no e spa na ini wan doru. Lek fa en e luku a tori, dan wan kresten di e go suku yepi na ini Winti , na wan tumofogon. A feni tak' libisma no de krin solanga leki den e dyompo atapu tu futu.

Ini a Kresten bribi sma e bribi, tak a musu libi lek fa Gado e fruwakti fu en. A de so, taki a gersi leki sma no sabi taki a libi abi wan moro dipi inbere rutu. Lek fa a Kra Tafra e tyari libisma go baka na Anana (a kan de ini wan sani) a Broko Brede ben sa musu abi asrefi dufiri na de Kresten (Du disi fu memre mi). Fudi na luku-uku na ini Winti kulturu difrenti fu di ini a Kresten bribi, a

musu fu mankan tak wan sma di teki prati na a Broko Brede, musu fu sa man teki prati na a Kra Tafra tu, fu sofasi a e kon in harmoni nanga ensrefi nanga Anana efu nanga den fesi fu Anana.

Dyaso wi abi fu sori taki, a yepi disi fanowdu in son tori, ete a no musu tron wan aladeysani (gwentu, wan sani fu tan).

A de so, tak furu Kresten - te den abi problema pe den e firi taki yepi no de - e go na wan lukuman efu wan fraw, den e suku Winti pasi.

A suku fu yepi na a fasi disi, abi a nen fu: Bakadoro bribistuka. Na so den en kari en. Libisma abi fu sori osortu bribi a wani, dan a abi fu hori na en tapu.

A no bun in Gado ay , En di mek' alasani , san e libi, di e brenki, san e gro, fu libisma de wan tumofogon kon miti En.

A fasi disi no e tyari harmoni ini a eygi libi.

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Probleemstelling

Tijdens de ontwikkeling van Suriname de afgelopen eeuwen zijn door de kolonisator mensen aangevoerd uit verschillende delen van de wereld. In eerste instantie was het om de oorspronkelijke bewoners, die het zware werk dat van hen werd verwacht niet aankonden te vervangen.

Daartoe werden uit voornamelijk West-Afrika leden van verschillende stammen als slaven aangevoerd om hier plantage arbeid te verrichten. Deze groep heeft zijn cultuur en religie, voor zover mogelijk, in de tijd van de slavernij - zij in het geheim – zoveel mogelijk behouden. Een deel van de slaven is door de kolonisator gekerstend (gemaakt tot christen).

In 1863 werd de slavernij afgeschaft. Overeengekomen was dat de vrijgekomen slaven nog 10 jaar verbonden zouden zijn op de plantages en daarna te beslissen waar en welke vorm van arbeid zij zouden verrichten. Veel vrijgekomen slaven kozen ervoor niet op de plantages te blijven, maar zich elders te ontwikkelen. Een deel van de afstammelingen van de slaven, de zogeheten Marrons, ontwikkelde zich verder in verschillende delen van het binnenland. Een ander deel heeft zich vermengd met verschillende andere rassen; deze kennen wij als Creolen.

Uit de oorspronkelijke Afrikaanse religie is een nieuwe – de Winti – ontstaan. Veel elementen uit de Afrikaanse religie zijn hierin vervat.

Vooruitlopend op de afschaffing van de slavernij in 1863, werden uit China, Madeira, Brits West Indië en Indonesië contractarbeiders, die als vervangers van de slaven op de plantages tewerkgesteld zouden worden, aangetrokken. Ook deze mensen hadden hun eigen cultuur en geloof. De chinezen beleden het Budhisme, de uit Indonesië gekomen personen waren voornamelijk Moslim terwijl zij die uit Brits West Indië (India) kwamen óf Hindu óf Moslim/Mohamedaan waren.

Net als bij de vrijgekomen slaven was het zo dat een deel zijn eigen geloof behield, terwijl een ander deel zich tot het Christendom bekeerde.

De belijders van het Christendom waren de Anglicanen, Rooms-katholieken en de Protestanten. De Protestanten kunnen we onderverdelen in leden van Evangelische Broeder Gemeente, de Hervormde Gemeente, de Lutherse Gemeente. Verder was er nog de Pentecost Gemeente of de Volle Evangelie Gemeente, het Leger des Heils en de Jehova's Getuigen

In elke religie wordt op een of andere wijze offers gebracht aan de Aller Hoogste. Het is ook zo, dat bij verschillende rituelen 'Maaltijd' wordt gevierd.

De christenen kennen de Eucharistie (R.K) en het Avondmaal (EBG, Lutherse Gemeente, Hervormde Gemeente).

Bij de belijders van de Winti kent men niet alleen de Kra-Taфра maar ook de Kabra Taфра en de 'Broko Brede'.

Ook bij de Hindu en de Moslim wordt er maaltijd gehouden.

Kunnen wij de maaltijden welke door de verschillende groeperingen worden gehouden beschouwen als rituele handelingen en welke raakvlakken zijn er met elkaar?

1.2 Doel van de studie

In mijn scriptie : Rituele maaltijden/handelingen onder de grote religieuze stromingen in Suriname; een vergelijkend theologisch onderzoek naar Gran Bun (het Avondmaal en de Eucharistie) en Kra Taфра, wil ik proberen een antwoord te vinden op de volgende vragen:

- Rituele maaltijden onder vier (4) grote religieuze stromingen; wat houden deze in bij het
 - Christendom
 - Winti
 - Hindu

- Islam
- Kunnen de rituele maaltijden die gehouden worden bij de Winti, Hindu en Islam vergeleken worden met de maaltijden bij het Christendom?
- Moet er ruimte gecreëerd worden voor de christen mens in het beleiden van zijn geloof, zodat hij kan deelnemen aan de Eucharistie en/of het Avondmaal en indien gewenst aan een Kra Tafra of andere rituele maaltijd.

Ik wil proberen een antwoord op deze vragen te vinden door niet alleen het handelen van onze Gastheer te bestuderen, maar ook de visie van de diverse groepen.

Mijn scriptie wordt in vijf (5) hoofdstukken geschreven.

Deze zijn:

Hoofdstuk 1. Inleiding

Hierin worden beschreven mijn probleemstelling; het doel van de studie; afbakening en methode van het onderzoek

Hoofdstuk 2. De verschillende godsdiensten/religies

In dit hoofdstuk wordt aangegeven de keuze welke gemaakt is voor de vier religies: Christendom, Winti Moslim en Hindu in Suriname, waarna deze kort worden beschreven

Hoofdstuk 3. Rituele maaltijden bij de verschillende godsdiensten/religies

Hierin wordt een beeld geschetst over de rituele maaltijden

Hoofdstuk 4. Maaltijd bij het Christendom, de Winti, de Islam en het Hindoeïsme

In dit hoofdstuk worden de rituele maaltijden bij het Christendom, de Winti, de Islam en het Hindoeïsme apart beschreven. Hierna volgt een beschrijving van het Avondmaal en de Kra Tafra

Hoofdstuk 5. Conclusie en Aanbevelingen

De scriptie wordt afgerond met een bibliografie en een bijlage waarin is vastgelegd het verslag van een gehouden enquête

1.3 Afbakening van het onderzoek

Hoewel geschreven en uitgewijd zal worden over de vier verschillende godsdiensten en de rituele maaltijden welke gebruikt worden, zal ik me in het bijzonder richten op een vergelijking tussen de Gran Bun (het Heilig Avondmaal en de Eucharistie) bij de Christen religie en Kra Tafra en Broko Brede – bij de Winti religie

De Winti religie gaat een steeds grotere rol spelen in Suriname met name onder de Afro Surinamer die – zoals we weten – voornamelijk christen is.

Het onderzoek zal zich daarom richten op de vraag of er ruimte gecreëerd moet worden voor de christen mens in het beleiden van zijn geloof: deelnemen aan de Eucharistie en/of het Avondmaal en indien gewenst deelnemen aan een Kra Tafra of andere rituele maaltijd

1.4 Methode van het onderzoek

Als christenvrouw die de R.K. religie be leidt, heb ik in eerste instantie vanuit het Christendom gekeken naar het concept van Maaltijd van de Heer en gemeenschappelijke maaltijden. Hieronder vallen de Gran Bun - het Avondmaal bij de Protestanten en de Eucharistie bij de Rooms-katholieken. Deze informatie is voornamelijk gehaald uit mijn vorige afstudeerscriptie¹.

¹ S. Pollack-Leeflang 2008 Jezus: Gastheer en gast, wie tafelt mee? Een onderzoek naar de haalbaarheid van intercommunie bij christenen

Met dit gegeven voor ogen heb ik onderzocht de maaltijden bij de vier religies. Hierbij heb ik eerst de religie voor zover mogelijk beschreven. Daarna ben ik nagegaan welke rituele maaltijden bij deze religies zijn en eveneens bij de christenen.

Aan de hand van interviews en studies uit verschillende publicaties is een beeld verkregen over de religies en de daarbij behorende (rituele) maaltijden.

Hoofdstuk 2. - De keuze uit vier (4) verschillende godsdiensten welke worden beleden in Suriname

2.1 Inleiding

De keuze welke gemaakt is voor het

1. Christendom
2. De Winti
3. De Islam
4. Het Hindoeïsme

is vanwege het feit dat - op de Winti na - deze door de grootste groepen in onze samenleving worden beleden. De Winti religie is een religie die vooral de laatste jaren door vele Surinamers van Afrikaanse afkomst wordt geaccepteerd en beleden. Omdat vele Surinamers die het Christendom belijden zich aangetrokken voelen tot de Winti religie zal deze dan ook expliciet vergeleken worden met de rituele maaltijd(en) binnen het Christendom. Hierbij zal worden nagegaan of het deelnemen aan een winti rituele maaltijd in strijd is met het Christendom.

Volgens de informatie van het Algemeen Bureau voor de Statistiek(ABS) afkomstig uit de laatst gehouden volkstelling in ons land² kan de bevolking naar geloofsovertuiging als volgt worden verdeeld:

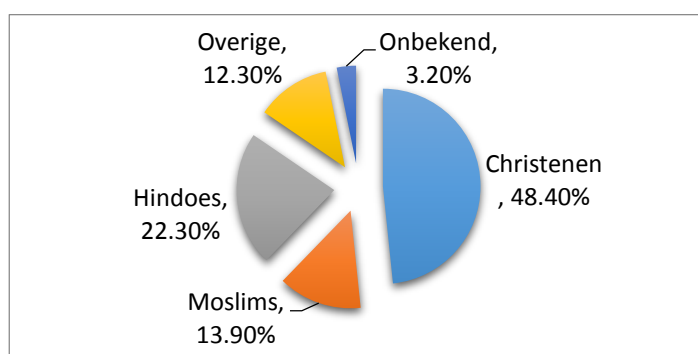

Fig. 1 Religies in Suriname. Bron ABS

² Stichting Algemeen Bureau voor de statistiek Suriname;volks- en woningtelling in Suriname vol. 1 blz. 26
2012 Resultaten volks- en woningtelling in Suriname (volume I);
Demografische en sociale karakteristieken en migratie. Sensus 8.

Opmerking: Er zijn geen cijfers bij het ABS bekend omtrent beleiders van de Winti Religie.

2.2 Het Christendom

Het Christendom is ontstaan uit groepen volgelingen van Jezus van Nazareth die in Jezus' tijd in de landen rond de Middellandse Zee leefden.

Na de dood van Jezus waren de meningen over Hem zeer verdeeld en werden Zijn aanhangers als gevaarlijk gezien en vervolgd.

Deze groepen sloten zich in Azië en Europa bij elkaar aan. De volgelingen van Jezus werden in Antiochië voor het eerst christenen genoemd (Handelingen 11:26 en 26:28 en 1 Petrus 4:16).

Het Christendom is een monotheïstische godsdienst. Jezus van Nazareth is de mensgeworden zoon van God die door Jezus wordt aangesproken als Vader.

De groei van deze volgelingen heeft gemaakt dat het Christendom tot één van de grote wereldgodsdiensten behoort.

Het Christendom is door de voormalige kolonisators naar Suriname gebracht. Binnen het Christendom in Suriname zijn er verschillende denominaties: de anglicanen, rooms-katholieken (R.K.) en de protestanten. De protestanten kunnen we onderverdelen in leden van Evangelische Broeder Gemeente in Suriname (E.B.G.S.), de Hervormde Gemeente, de Lutherse Gemeente. Verder kennen we nog de Pentecost Gemeente of de Volle Evangelie Gemeente, de Jehova's Getuigen en het Leger des Heils.

Elke denominatie heeft zijn eigen ritën.

Het aantal christenen in Suriname is groot. Volgens de laatst gehouden census telling in 2012 door het Algemeen Bureau voor de Statistiek in Suriname bedraagt het aantal christenen 262.320 dat is 48.4% van de bevolking³.

³ Stichting Algemeen Bureau voor de statistiek Suriname;volks- en woningtelling in Suriname vol. 1 blz. 26

2.3 De Winti

De Winti gaat terug naar het oude Afrika.

Toen de Afrikanen uit hun toenmalige vaderland werden meegenomen en overgebracht naar een voor hen totaal onbekend land, hadden ze in feite alleen datgene wat niemand hen had kunnen afpakken: hun religieuze traditie⁴, zoals die in Afrika werd beleden en hun eigen cultuur. Zoals bekend kwamen de tot slaaf gemaakten van Suriname, voornamelijk uit vier cultuurgebieden uit West Afrika. Namelijk uit Fante-Akan, Ewe-fon en West-Bantu koninkrijken. Wooding⁵ schrijft in zijn proefschrift Winti: een Afroamerikaanse godsdienst in Suriname hierover. Elementen van deze Afrikaanse godsdiensten zijn bewaard gebleven in de Winti waarbij ervan uit wordt gegaan dat Winti historisch beschouwd wordt als de godsdienst van de Creolen in Suriname. De Winti is universeel stelt Zaalman⁶; een ieder is vrij Winti te belijden volgens de heersende religieuze principes.

In de optiek van Leendert Pocornie⁷ is traditie een gewoonte die overgeërfd wordt. Cultuur is het veredelen daarvan. Naar plaats, tijd en omstandigheden heeft de traditionele Afrikaanse theologie zijn eigen vorm aangenomen in Suriname

In zijn publicatie 'Woordbreuksyndroom: een psycho-neuro-endocrine benadering van fyofyo programmering' schrijft Headly Binderhagel⁸ dat door Zaalman, en Oliveira⁹ wordt aangegeven hoe deze Afrikanen een hoog ontwikkeld geloofssysteem en levensbeschouwing hadden. Doordat de geloofssystemen in de landen waarnaar zij gevoerd werden

2012 Resultaten volks- en woningtelling in Suriname (volume I);
Demografische en sociale karakteristieken en migratie. Sensus 8.

⁴ Raboteau A.J. 2004: Slave religion: the "invisible institution" in the antebellum South blz. 8

⁵ Wooding, J. 1972 Winti: een Afroamerikaanse Godsdienst in Suriname; blz. 50
een cultureel-historische analyse van de religieuze verschijnselen in Para

⁶ Zaalman J. 2016 Winti Religie. interview

⁷ Pocornie L. Relieuze traditie winti religie. Interview 28 januari 2016

⁸ Binderhagel H.R. 2014 Woordbreuksyndroom: een psycho-neuro-endocrine benadering van fyofyo programmering, blz. 75,79

⁹ Zaalman, J.A. & Oliveira B.F. 2006. Winti geloof (niet gepubliceerd)

met het hunne verschiden, is er een nieuw samengesteld religieus systeem en denken ontstaan. In Suriname is dit Winti genoemd.

Hoewel er geen informatie over het aantal Winti gelovigen bekend is stelt de Okomfo Fu Kondre - mw. Dorenia Babel¹⁰ – dat er gegevens moeten zijn omdat de organisatie erop heeft gestaan Winti als geloof op de enquête-formulieren bij de volkstelling te plaatsen. Volgens haar informatie zijn er meer dan 10.000 personen die (openlijk) hebben aangegeven Winti-gelovigen te zijn.

Wat wordt verstaan onder Winti.

Onder Winti verstaan we het geloof in goden, geesten en magisch-religieuze praktijken bij de Creool in Suriname.

Winti is een natuurgodsdienst met vele gedaanten en vormen waarin het geloof in geesten centraal staat. Er is een duidelijke structuur op sociaal, medische astrologisch en psychologisch gebied.¹¹

Volgens Theeuwes is Winti een rijk geschakeerde en gecompliceerde natuurgodsdienst met veel gedaanten en vormen. Het geloof in geesten staat hierin centraal. In de Winti is Anana als God de Schepper een belangrijke kracht waaraan alles en iedereen ondergeschikt is. Volgens Theeuwes staat de Kra of Je-Je – de ziel van de mens – gelijk onder Anana. Hij geeft ook aan dat de winti's belangrijk zijn en dat er algemene, dorps- en familie-winti's zijn die iedereen kan beïnvloeden en door iedereen kunnen worden opgeroepen.

De betekenis van winti in het Nederlands is 'wind'. Wind is onzichtbaar en kan zich heel snel over een enorme afstand verplaatsen. Deze eigenschap wordt ook aan de Winti toegekend.

Er is één Schepper, de Allerhoogste die genoemd wordt Anana Keduaman Kedianpon. De Winti, zegt Juliën Zaalman¹², kent geen

¹⁰ Okomfo Babel D. Winti Religie Interview 2016

¹¹ Theeuwes 1997 Geestelijke stromingen voor het MBO; een kennismaking met diverse geestelijke stromingen. 2e herziene druk blz. 74

andere god dan Anana. De kracht van Anana manifesteert zich vanuit verschillende invalshoeken. De Winti van Anana manifesteert zich in verschillende vormen die zich openbaar maken aan de mens. Vergeleken met Wooding¹³, die vanuit het socio-culturele aspect de Winti benadert, is de benadering van Zaalman vanuit een filosofisch religieus gezichtpunt.¹⁴

Bij de Winti staat dat wat het leven in stand houdt centraal. De mens is deel van het leven dat overgedragen is door de mens waaruit hij is geboren. De mens is verantwoordelijk voor zijn eigen geestelijke ontwikkeling waarbij spirituele reiniging van de menselijke geest belangrijk is. Belangrijk is dat de mens in harmonie komt en is met zichzelf en zijn omgeving.

Edwin Marshall¹⁵ benadert in zijn proefschrift 'Ontstaan en ontwikkeling van het Surinaamse nationalisme; natievorming als opgave' de winti religie zoals deze door o.a. de Evangelische Broedergemeente (EBG) werd gezien, namelijk als 'afkodree' (afgoderij). Deze religie werd in het diepste geheim beoefend. Toch was bekend dat velen bij allerlei problemen toevlucht tot de Winti zochten. Marshall geeft dit aan naar aanleiding van het streven van Wie Egie Sanie – opgericht in 1955 door mr. E. Bruma - die zich richtte op de ontwikkeling van het Surinaams nationalisme waarbij het veredelen van de Surinaamse cultuur heel belangrijk was. Opmerkelijk is dat deze organisatie over de Winti-religie geen uitspraken heeft gedaan. Onder de leden van Wie Egie Sanie was er namelijk geen gezamenlijk standpunt over de waardering van Winti in het kader van het nationalisme. Niet alleen omdat het houden van Winti rituelen tot 1972 strafbaar was gesteld en met name de EBG zo'n scherp standpunt innam, maar ook omdat zij bang waren dat religieuze kwesties een scheuring binnen de organisatie zou kunnen brengen en met de relatie met andere religies

¹² Zaalman, J. 2016 De Winti vanuit de winti religie. Interview 19-01-2016

¹³ Wooding, J. 1972 Winti: een AfroAmerikaanse Godsdienst in Suriname; blz 7-8

¹⁴ Zaalman, J. 2012 A Nyame; een uiteenzetting van de Winti-leer

¹⁵ Marshall E. 2003 proefschrift Ontstaan en ontwikkeling van het Surinaamse nationalisme; natievorming als opgave blz. 83,96-98

hierdoor gehinderd zouden worden. Het is wel zo, dat sommige leden van Wie Egie Sanie regelmatig bezoekers waren van Winti-pre's. Zoals Edwin Marshall aangeeft is hetgeen in een interview met Theo Uiterloo is gesteld dat "De winti's een relatie hebben met God, ze bemiddelaars zijn tussen God en de mens en de EBG zich op een onbegrijpelijk standpunt stelt, dat Winti afgoderij is, zonder te weten wat Winti is; waardoor ze in Suriname een groot probleem veroorzaakt voor haar eigen gemeenteleden".

In dezen is Uiterloo juist want er is inderdaad een ambivalentie van de Creool tegenover het Christendom en de Winti-religie.

Deze ambivalentie zou er niet moeten zijn als degelijk onderzoek werd verricht naar de herkomst van Winti en de traditionele Afrikaanse religie.

2.3 De Islam

De Islam wordt gezien als een godsdienst van overgave aan God. Deze godsdienst ontstond in Arabië. Toen Mohamed rond 610 geroepen werd tot profeet.¹⁶ De islam wordt gezien als de levensweg die God van het begin van de schepping voor ogen had. Omdat de mens opstandig was heeft God steeds geprobeerd profeten zoals Ibrahim (Abraham) Moesa (Mozes) en Isa (Jezus) te sturen om Zijn volk tot gehoorzaamheid op te roepen. Al deze profeten werden of verworpen, of vervolgd of gedood.

Mohamed was uitverkoren als boodschapper van God op te treden. Mohamed, de profeet is rond 570 geboren in het huidige Saoedi-Arabië. Van Mohamed wordt verteld dat hij zich jaarlijks terugtrok in een grot in het Hiza-gebergte bij Mekka voor meditatie en gebed. Volgens Theeuwes in zijn publicatie Geestelijke stromingen¹⁷ verscheen in 610 de engel Gabriël aan Mohamed. De engel vertelde hem dat hij geroepen is tot profeet, een afgezant van God. Twintig jaar

¹⁶ <http://sites.google.com/site/godsdienstsite/islam>

¹⁷ Theeuwes 1997 Geestelijke stromingen voor het MBO; een kennismaking met diverse geestelijke stromingen. 2^e herziene druk blz. 44-45

lang kreeg Mohamed openbaringen van God. Deze vormen de inhoud van de koran. In Mekka wordt zijn prediking hem niet in dank afgenomen. Als hij de kans krijgt naar Medina te gaan maakt hij er dan ook dankbaar gebruik van. In eerste instantie wil Mohamed samenwerken met joden en christenen. Deze wijzen zijn aanbod af. Mohamed krijgt ook in deze periode openbaringen. De Islam ontstaat in die periode – 622. In Medina wordt hij geestelijk en politiek leider van zijn volgelingen. Mohamed was ervan overtuigd dat God zich het eerst heeft geopenbaard aan de Joden en dan aan de Christenen. Net als het Christendom is ook de Islam een monotheïstische godsdienst. De geloofsbelijdenis van de moslim is de sjahda, de eerste zuil van de islam en luidt: 'Er is geen God dan Allah en Mohamed is de gezant van Allah'. De islam kent vijf zuilen die de basis vormen van het moslimleven en gelden voor alle moslims in de wereld¹⁸. Het heilige boek van de moslim is de Koran. Behalve de koran zijn er andere heilige boeken; het verhaal van Mohameds leven en dat van anderen (de Hadith), de Sahie Bochsrie (de Moeslim), de Aboe-Dawoed , de Tirmazie. Ook bekend zijn de heilige geschriften: de Indjiel van Iesja (het evangelie van Jezus), de Zaboor Dawoed (psalmen van David), en de Tauwrat van Moesa (Wet van Mozes).

De Islam kent twee hoofdstromingen: de Soenitische en de Sjietische. Deze zijn ontstaan na de dood van Mohamed toen de vraag oprees hoe de opvolging als leider van de moslimgemeenschap zou moeten zijn.

De Islam is naar Suriname overgebracht door de uit West-Indië en Indonesië aangetrokken arbeiders na de afschaffing van de slavernij.

Er zijn twee groepen van moslims te weten de moslims van Hindoestaanse afkomst en de moslims van Javaanse afkomst.

Volgens het ABS telt de Islam 13.9% van de Surinaamse bevolking¹⁹

¹⁸ <http://sites.google.com/site/godsdienstsite/islam> stsite over de islam

¹⁹ Stichting Algemeen Bureau voor de statistiek Suriname;volks- en woningtelling in Suriname vol. 1 blz. 26

2.4 Het Hindoeïsme

In Geestelijke stromingen door KeesTheeuwes²⁰ wordt deze religie beschreven. Het Hindoeïsme is een ongewone godsdienst doordat het geen stichter heeft, en geen heilig boek. Het begon ongeveer vierduizend jaar geleden in de tijd van de Indusdalbeschaving in noordwest-India. Archeologen hebben Indus-beelden gevonden die een vroegere afbeelding laten zien van de grote hindoegod Shiva.

In ongeveer 1500 voor onze jaartelling vielen mensen uit Centraal-Azië Noord-India binnen. Zij brachten hun eigen geloof mee, en hun ideeën vermengden zich met die van de mensen uit het Indusdal. Hindoes vereren nog steeds een aantal Arische goden, zoals Agni, god van het vuur, en lezen nog steeds Arische heilige teksten, zoals de Rig Veda.

Het Hindoeïsme is een van de oudste levende godsdiensten ter wereld. Het is het geloof van mensen die Hindoes heten, en die vooral in India wonen, waar het hindoeïsme begonnen is. De godsdienst speelt een belangrijke rol in het leven van de Hindoes. Ze heeft te maken met de manier waarop de mensen daar leven, met wat ze eten en hoe ze tegen de wereld aankijken. Eigenlijk noemen de Hindoes hun godsdienst niet hindoeïsme. Dat woord is bedacht door westerse geleerden in de negentiende eeuw. Hindoes noemen hun geloof 'sanatana dharma' dat betekent eeuwige leer of eeuwige wet. Hindoeïsme is een levendig, kleurrijk en soepel geloof, dat op verschillende manieren kan worden vorm gegeven.

Het geloof van de Hindoes

Hindoeïsme is meer een manier van leven dan een aantal vaste geloofspunten. Het kan op allerlei manieren worden vorm gegeven.

Sommige Hindoes bidden iedere dag, andere bijna nooit. Bidden en de tempel bezoeken zijn niet verplicht. Aan iedereen wordt overgelaten

²⁰ Theeuwes1997 Geestelijke stromingen voor het MBO; een kennismaking met diverse geestelijke stromingen. 2^e herziene druk blz 12

zelf te beslissen wat het beste is voor hem of haar. Maar alle Hindoes delen een aantal geloofspunten. Hindoes geloven dat bij iemands dood zijn ziel voortleeft en herboren wordt in een ander lichaam van een mens of dier. De kwaliteit van je volgende leven hangt af van de manier waarop je je in je eerdere leven hebt gedragen. Als je goed leeft, word je herboren in een hogere vorm van leven. Als je slecht hebt geleefd, word je herboren in een lagere levensvorm. Deze keten van daden en hun gevolgen wordt karma genoemd.

Het uiteindelijke doel van het leven van een Hindoe is moksha of verlossing, loskomen van de cyclus van samsara. Hoe beter iedere hergeboorte, des te dichter kom je bij moksha. Moksha wordt ook gezien als het moment waarop je individuele ziel, atman, opgaat in de opperste geest Brahman.

De meeste Hindoes geloven in een oppergeest, de scheppende god Brahma. Maar Hindoes bidden niet zoals de christenen tot God of moslims tot Allah bidden. In plaats daarvan vereren zij honderden goden, die verschillende kanten van Brahma laten zien. Sommige Hindoes vereren vele goden, andere weer helemaal geen goden.

De hindoe-goden worden vaak afgebeeld met vele hoofden of armen die allemaal een heilig voorwerp vasthouden. Dat zijn symbolen van hun speciale krachten en het aspect dat zij van Brahma vertegenwoordigen.

De Hindoe-Tri-murti

De Hindoe kent ook een drie-eenheid. De Tri-murti²¹. Deze zijn de belangrijkste drie hindoe-goden: Brahma (de schepper), Vishnu (de beschermer) en Shiva (de verwoester). Vishnu en Shiva zijn hele geliefde goden, veel tempels zijn aan hun toegewijd.

²¹ De theologische achtergrond is niet dezelfde als bij de christenen. Bij de christen is het één God in drie personen
. Bij de hindu zijn het drie incarnaties

Vandaag de dag wonen de meeste hindoes in India, maar zijn er grote Hindoegemeenschappen in Nepal, het Midden-Oosten, Fiji en Mauritius. Andere Hindoes wonen en werken in delen van de wereld als Groot-Brittannië, Nederland, Noord-Amerika. Afrika, Zuidoost-Azië en het Caribisch gebied.

Doordat ook – na afschaffing van de slavernij in 1863 - uit het toenmalig Brits-Indië arbeiders zijn aangetrokken voor het verrichten van arbeid op de plantages in Suriname telt dit land een hindu-gemeenschap van 22.3% (bron ABS 2012)²².

In Suriname kennen we de Arya Samaj en de Sanathan Dharm.

²² Stichting Algemeen Bureau voor de statistiek Suriname;volks- en woningtelling in Suriname vol. 1 blz. 26

Hoofdstuk 3 - Rituele Maaltijden

3.1 Inleiding

Rituele maaltijden zijn zo oud als de mensheid is. Onder alle volkeren kent men - naast de gewone maaltijden die dagelijks worden gebruikt - ook maaltijden bij speciale gebeurtenissen. Bij zo'n maaltijd gaat er meestal een ritueel aan vooraf welke kan bestaan uit een opeenvolging van handelingen in een bepaalde volgorde en op een bepaalde plaats. Een ritueel is het product van een cultuur.

Veel rituelen zijn tot stand gekomen door religieuze gemeenschappen. Ongeacht de specifieke verscheidenheid van sociale rituelen en hun diversiteit in tijd en ruimte, lijkt het bestaan van dergelijke praktijken universeel te zijn. Rituelen worden gekenmerkt door de nadruk op de vorm (de exacte uitvoering van een handeling is belangrijk), herhaling (het is pas een ritueel als het meermalen wordt opgevoerd) en symbolisme (rituele handelingen hebben symbolische betekenis).

3.2 Rituele maaltijden bij religies

Rituele maaltijden zijn bekend bij verschillende religies. Vóór het christendom kennen we de verschillende maaltijden bij het Joodse volk. De offers en maaltijden die steeds na een bepaalde gebeurtenis werden gebracht. Denken we aan de Pesach maaltijd die als herinnering aan de vlucht uit Egypte steeds weer tijdens het Joodse Pasen wordt gevierd. Bij het Christendom kennen we als maaltijd de Eucharistie of het Avondmaal.

Bij de Winti zijn bekend de Kabra Tafra, de Kra tafra en de Broko Brede. Het meest bekend is de Kra Tafra. De Kra Tafra wordt gegeven om versterking van de eigen ik en een zekere harmonie met de voorouders te verkrijgen. Hierdoor kan bereikt worden een betere verstandhouding met Anana Keduaman Keduapon.

Bij de Kabra Tafra gaat het om de band tussen de overledenen en de levenden maar ook om de communicatie met het geestelijk vermogen hechter te maken.

Van de Kra Tafra zijn drie vormen bekend.

- De maaltijd voor de ziel en de geestelijke ouders. Hier wordt de verzwakte ziel 'kra' versterkt en de harmonie met de geestelijke voorouders bevorderd.
- De maaltijd voor de vooroudergeesten en
- De maaltijd voor de familiegoden

De maaltijd voor de vooroudergeesten en de familiegoden zijn bedoeld om harmonie te brengen.

Rituele maaltijden bij de Islam zijn o.a.:

- Milaa nabi (herdenking van de geboortedag v.d. profeet)
- Eid al-Fitr (einde vastenmaand; het is een liefdadigheidsfeest waar speciale schotels worden bereid om zo het einde van de vastenmaand te vieren)
- Eid Al-Adha (offermaand waar er een rituele offering plaats vindt)
- Slamentan (maaltijd ter ere van de voorouders).

De Hindu kent rituele maaltijden na verschillende erediensten. De maaltijden zijn lacto vegetarisch. Dit wil zeggen dat er gebruik gemaakt mag worden van melk, en melkproducten en ook honing. De Hindu kent een wekelijkse eredienst in de tempel. Ook thuis kunnen erediensten worden gehouden. Deze diensten zijn allemaal lacto vegetarisch. Als de dienst ter ere van een God wordt gehouden dan wordt er prasàd (zoete spijzen) geofferd. Bij overlijden van iemand wordt op de 12e dag, na zes (6) en twaalf (12) maanden ook maaltijd gehouden. Dit is het geval bij de Sanathan Dharm gemeente. De Arya Samaj kent één (1) maaltijd na de begrafenis of crematie. De maaltijd bij Holika is niet vegetarisch; daar mag wel vlees worden bereid en

gebruikt. Bij Devali is de maaltijd lacto vegetarisch. Voorgaande informatie is verkregen uit het interview met drs Gangaram Panday²³.

²³ Drs. Gangaram Panday januari 2016 Rituele maaltijden bij de Hindu: interview

Hoofdstuk 4 - Maaltijd bij het Christendom, de Winti, de Islam en het Hindoeïsme

4.1 Maaltijd bij het Christendom

Maaltijd van de Heer. Gemeenschappelijke Maaltijden, Avondmaal/
Eucharistie²⁴

Inleiding:

Voorafgaand aan de maaltijd onder de christenen is het goed aan te geven dat er voor de geboorte van Christus, onder de Joden ook maaltijd werd gevierd. Niet alleen bij de Pesach viering maar ook als er bepaalde rituele handelingen waren gepleegd.

De avond waarop Jezus Christus het avondmaal instelde was voorafgaand aan het Joodse Paasfeest waarbij ook maaltijd werd gehouden.

Deze maaltijd staat bekend als de paasmaaltijd – Pesach .

Jezus, gebruikte op de avond voordat Hij werd opgepakt en geëxecuteerd door zijn tegenstanders, voor het laatst het avondmaal met Zijn leerlingen .

Tijdens deze maaltijd nam Jezus brood, zegende het en brak het.

Hij gaf het aan Zijn leerlingen met de woorden: "neemt en eet hiervan, dit is mijn lichaam".

Hij nam daarna de beker met wijn, sprak een dankzegging over uit en zei: "Neemt en drinkt hiervan, want dit is de de beker van het nieuwe verbond, dat God met jullie wil sluiten. Dit is mijn bloed dat voor jullie wordt vergoten; doet dit tot mijn gedachtenis"

Deze handeling was een wijziging in de viering.

²⁴ S. Pollack-Leeflang 2008 Jezus: Gastheer en gast, wie tafelt mee? Een onderzoek naar de haalbaarheid van intercommunie bij christenen

Het was namelijk de gewoonte dat voorafgaand aan het Pascha de paasmaaltijd – Pesach - werd gevierd. Deze viering was een herdenking aan de uittocht en bevrijding van de Joden uit Egypte.

Duizenden Joden kwamen naar Jeruzalem om deze bevrijding te vieren. Het ritueel bij deze maaltijd was die welke gevolgd werd bij de uittocht van Egypte.

Deze paasmaaltijd heeft Jezus niet gevierd met Zijn leerlingen.

Jezus heeft wel maaltijd gevierd met Zijn leerlingen maar werd dezelfde avond opgepakt en daags daarna geëxecuteerd²⁵.

Nu was het zo, dat de leerlingen vooral nadat Jezus van hen heengegaan was, een periode van totale ontredding kenden. De Man van wie zij verwacht hadden dat Hij een nieuw rijk zou stichten was er niet meer.

Onder leiding van Petrus gingen zij zich hergroeperen en kwamen weer regelmatig samen.

Zij herinnerden zich die laatste avond met Jezus waar hij het brood brak en met hen deelde.

De leerlingen herinnerden zich ook de woorden die Hij gesproken had ” doet dit tot mijn gedachtenis”²⁶; en ter nagedachtenis aan Hem gingen zij ook weer *samen* aan tafel.

Hiermee is de viering van een herdenking aan de uittocht en bevrijding van de Joden uit Egypte tot een herdenking van Jezus - de Christus zelf - geworden.

4.1.1. Maaltijd van de Heer, Gemeenschappelijke Maaltijden, Avondmaal/ Eucharistie

De viering van het Avondmaal en de Eucharistie zijn zo oud als het christendom is. Beide vieringen zijn ontstaan op de avond waarop Jezus opgepakt en daarna ter dood werd gebracht.

²⁵ Theissen 1996:375-376

²⁶ Lucas 22:14-20

In feite was er één viering – dus één gemeenschappelijke maaltijd - welke door Jezus die bewuste avond met Zijn leerlingen werd gehouden

Bij deze maaltijd vroeg Hij hen deze tot Zijn gedachtenis te blijven doen.

De leerlingen nu, herinnerden zich deze woorden en namen ze ter harte. Tijdens de latere bijeenkomsten braken zij samen het brood en deelden de wijn. Zo werden de vieringen een herinnering aan Jezus.

Het onderscheid tussen Avondmaal en Eucharistie werd gemaakt na de scheuring onder de christenen. Er was namelijk een verschil in opvatting over de viering zelf.

De Maaltijd des Heren en de Gemeenschappelijke Maaltijden vinden hun oorsprong in het Eerste Testament²⁷.

4.1.2. Maaltijd van de Heer

De Maaltijd van de Heer - zoals Paulus die aangaf - hield in het breken van brood waarbij ieder een stukje nam en een beker waaruit een ieder een slokje nam. Deze maaltijd was in feite de gedachtenis aan de Heer zoals Paulus die overgeleverd had gekregen. We vinden het terug in 1Korinthe 11:23, waar Paulus schrijft: "Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam,.....".

Deze maaltijd was een maaltijd waarbij in het ritueel de gedachtenis aan Jezus tot uiting kwam.

Deze Maaltijd van de Heer is in feite de basis van het Avondmaal en de Eucharistieviering.

Interessant is het om te weten dat tijdens deze Maaltijd van de Heer geen onderscheid is gemaakt omdat Jezus aan tafel zat met Zijn eigen

²⁷ Gemeenschappelijke maaltijden in het Oude Testament vinden we terug bij de instelling van het paasfeest in het Boek 'Exodus hoofdstuk 12 en hoofdstuk 16:1-4,15 waar verhaald wordt over het Manna – brood uit de hemel - dat als maaltijd werd gegeven aan het Joodse volk na hun uittocht uit Egypte.

leerlingen. Er was trouwens toen geen sprake van verschillende geloofsopvattingen omdat allen vanuit de Joodse traditie handelden.

Maar zoals Paulus steeds weer doet blijken betrof het Maaltijd houden “aan tafel gaan zonder onderscheid te maken”.

Jezus die geen onderscheid maakte en at met tollenaars, Farizeërs en zondaars was voor Paulus het grote voorbeeld!

Voor Paulus betekende de ‘Maaltijd van de Heer’ een gemeenschappelijke maaltijd tijdens welke er samen wordt gegeten naar het voorbeeld van Jezus.

4.1.3. Gemeenschappelijke maaltijden

De Gemeenschappelijke maaltijden, het samen maaltijd houden door de christenen, had vanaf het begin een religieuze dimensie. Samen eten zonder onderscheid van ras en geslacht had in feite te maken met de overtuiging van de eerste christenen dat, door de komst van Jezus van Nazareth op aarde, de ‘goddelijke’ eindtijd was ingeluid. Deze eindtijd was reeds veel eerder in profetieën – Jesaja en psalm 23 – aangekondigd en nu de Christus gekomen en gestorven was, werd als vanzelfsprekend aangenomen dat deze periode was begonnen.

Nu was het zo, dat met name de eerste christenen een niet homogene groep was. Je had er de

- Joodse christenen met hun heidense bekeerlingen – de proselieten. Deze groep had zich bij de Joodse godsdienst en cultuur aangesloten. Zij eisten dat de volgelingen zich volledig aan de joodse leefwijze – inclusief de besnijdenis – hielden.
- gematigd conservatieve Joods/heidense christenen die niet de besnijdenis eisten, maar wel graag hadden dat sommige Joodse gebruiken bewaard zouden blijven. Bijvoorbeeld het niet eten van wat door afgoden bezoedeld was, geen vlees eten dat niet ritueel geslacht was en het zich onthouden van ‘hoererij’. Jacobus en Petrus behoorden tot deze groep. Deze christen-Joodse groep was wel bereid tot het sluiten van een compromis

met de heiden-christenen voor onder andere het eten van niet ritueel geslacht vlees.

- Joods/heidense christengroepen die niet de besnijdenis eisten en die zich ook niet hielden aan de Joodse voedselwetten. Tot deze groep behoorde Paulus.
- groep heidens/Joodse christenen die volledig met het Jodendom hadden gebroken. Zij zagen niets in de besnijdenis, de Wet en de cultus.

Tijdens de gemeenschappelijke maaltijden was het gebruikelijk dat een ieder naar vermogen voedsel en drank meenam.

Dit alles werd dan gezamenlijk genuttigd zonder onderscheid des persoons. Jood-Christenen en heiden-christenen zaten gebroederlijk aan tafel. Uiteraard bracht iedereen voedsel en drank volgens zijn cultuur mee!

Dit samen gaan veranderde toen Petrus de tafelgemeenschap met zijn mede-christenen verbrak op grond van de reinheidswetten. Deze wetten waren voor de Joodse gemeenschap erg belangrijk omdat daaronder de spijswetten vielen. De wetten gaven aan dat het verboden was om met niet-Joden aan tafel te gaan omdat deze gezien werden als onrein, als heidenen, ongelovigen.

Het was de groep 'Jacobus' die Petrus wees op het feit dat hij in strijd met de reinheidswetten handelde.

4.1.4. Het Avondmaal/De Eucharistie

Het Avondmaal - de maaltijd die Jezus aan de vooravond van zijn sterven had met Zijn leerlingen - is niet hetzelfde als de 'Maaltijd van de Heer' en de 'Gemeenschappelijke maaltijden'.

Wat Jezus vierde met zijn leerlingen was in feite het Pascha, dat reeds vanaf de uittocht van de Israëlieten uit Egypte naar het Beloofde Land elk jaar aan de vooravond van het Joodse paasfeest werd gevierd. De viering op zich was dus een jaarlijks terugkerend evenement, een herinnering aan de uittocht van het Joodse volk uit Egypte (Exodus:16)

Hiermede kunnen we vaststellen, dat dit avondmaal niet door Jezus is ingesteld. Wat wel gebeurde, is dat door een bepaalde handeling^{*28} van Jezus tijdens die laatste maaltijd deze voortaan als nagedachtenis werd gevierd door zijn volgelingen.

Jezus betrok het brood breken en delen op zichzelf toen Hij de woorden: "neemt en eet dit is mijn lichaam" uitsprak. Hetzelfde gebeurde toen Hij de beker zegende en het gaf aan de leerlingen om uit te drinken. De woorden "Doe dit om Mij te gedenken" waren in feite het slot van de handeling.

Dat de latere christenen dit maal vergeleken met een offermaaltijd, is vanwege het feit dat Jezus niet alleen die bepaalde handeling verrichtte, maar de dag daarop als een lam geofferd werd - om zo de mens te verlossen van de zonde - zoals eerder voorzegt (Jesaja 11).

4.1.5. De Eucharistie

De eucharistie is naast de doop het belangrijkste sacrament van de Rooms-Katholieke kerk. De eucharistie is de avondmaalsviering die door de rooms-katholieken wordt gevierd. Het woord eucharistie is afgeleid van het Griekse eucharistéo. Dit betekent 'dankzegging'. Volgens de overlevering is de eucharistie door Christus ingesteld aan de vooravond van Zijn dood.

Dit gebeurde tijdens het Laatste Avondmaal.

Jezus nam ongezuurd brood, brak het en gaf het Zijn leerlingen te eten terwijl Hij sprak: "Dit is mijn lichaam" Hij nam een kelk met wijn, sprak een dankgebed uit en zei "Dit is mijn Bloed". Ook de kelk deelde *Hij uit aan Zijn leerlingen met de opdracht deze handeling steeds weer te herhalen.*

In de viering van de eucharistie neemt de christen volledig deel aan de kerk als gemeenschap van Christus. *De eucharistie geeft aan de verbondenheid van christenen met elkaar en met God.*

Aanvankelijk werd de eucharistie op de zaterdagavond en de zondagmorgen gevierd. Tegenwoordig kan de eucharistie dagelijks worden gevierd.

²⁸ Het verzoek van Jezus de maaltijd tot Zijn gedachtenis te houden.

Commentaar

Met het *uitdelen* zou je hierbij zeker kunnen denken aan de eucharistie of het avondmaal. Hierbij moet dan wel gesteld worden dat Jezus - bij de handeling welke Hij toen deed - geen onderscheid maakte. Integendeel vroeg Hij Zijn leerlingen de handeling te blijven herhalen. Je zou kunnen stellen dat met dit verzoek aangegeven werd “het gemeenschappelijk maaltijd houden”.

Verder wil ik benadrukken dat avondmaal en eucharistie hetzelfde zijn. Door de verschillende benaderingswijze van deze viering door de verschillende christengroeperingen wordt onder andere door de protestanten het ‘avondmaal’ gevierd en door de rooms-katholieken de ‘eucharistie’

4.1.6 Het Laatste Avondmaal volgens Mattheüs, Marcus en Lucas²⁹

De leerlingen van Jezus Mattheüs, Marcus, Lucas en ook de apostel Paulus hebben ieder op hun eigen wijze over de instelling van het laatste avondmaal, de Maaltijd des Heren, geschreven. Hiermee wilden zij in feite de Maaltijden die zij regelmatig met de christenen hielden , legitimeren.

Tussen Paulus en Petrus is er zelfs een verschil van mening over de interpretatie van het Maal.

Achtereenvolgens worden de verschillende geschriften uitgewerkt .

Maaltijd des Heren volgens Mattheüs 26:26-29.

Tekst Mattheüs 26 – 29 de instelling van het Avondmaal:

²⁹ Voor Jezus was het maal Zijn laatste maal in deze wereld voor hij werd vermoord. Voor Zijn leerlingen die deze handeling tot Zijn gedachtenis moesten doen was deze maaltijd in feite Het Eerste Avondmaal!

“En terwijl zij aten, nam Jezus een brood, sprak de zegen uit, brak het en gaf het aan zijn discipelen en zeide: Neemt, eet, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit en gaf hun die en zeide: Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden. Doch ik zeg u, Ik zal van nu aan voorzeker niet meer van deze vrucht van de wijnstok drinken, tot op die dag, dat Ik haar met u nieuw zal drinken in het Koninkrijk mijns Vaders”

Commentaar

Mattheüs heeft het in deze perikoop over het gezamenlijk maaltijd vieren door Jezus en zijn leerlingen.

Het verschil in de viering bestaat uit de woorden die Jezus gebruikte tijdens het uitdelen van het brood.

Ook het uit één beker drinken aan het eind van de maaltijd en de daarbij uitgesproken woorden verschilden van de traditionele wijze.

Alleen Mattheüs vermeldt de volgende woorden die Jezus gesproken zou hebben: “Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden”

De nieuwe betekenis die Jezus met de door Hem gebruikte woorden gegeven heeft aan het brood en de wijn, is voor latere vieringen door Zijn volgelingen van belang. De Pascha-viering krijgt namelijk een nieuwe dimensie.

Het gaat immers niet meer om de herdenking van de uittocht uit Egypte maar om de gedachtenis aan Jezus!

De leerlingen krijgen van Jezus het verzoek steeds deze handeling te doen tot Zijn gedachtenis. Jezus geeft ook aan welke betekenis de wijn tijdens de viering krijgt. Het nieuwe verbond dat Hij tijdens dit laatste avondmaal sluit met zijn volgelingen wordt hiermee bekrachtigd.

Het oude - zoals vermeld in Jesaja 53:12 - is afgelegd. De profetie van Jeremia - 31:34 - is uitgekomen.

Vergelijken we de twaalf discipelen met de twaalf stammen die het Joodse volk telden, dan kunnen we hen ook als representanten zien van het nieuwe volk van God.

Door het met en voor hen instellen van het avondmaal zien we de keuze van Jezus.

Jezus heeft voor het hele volk de mogelijkheid geboden deel te nemen aan de nieuwe viering van het Pascha in het avondmaal. *Zoals Hij samen met zijn discipelen het avondmaal heeft gevierd zonder onderscheid des persoons verlangt Hij van Zijn volgelingen het samen deelnemen aan de maaltijd.*

In Mattheüs wordt nergens melding gemaakt van onderscheid bij het deelnemen aan de maaltijd.

Maaltijd des Heren volgens Marcus 4:22-25

Tekst Marcus 14:22-25; De instelling van het avondmaal.

“En terwijl zij aten, nam Hij een brood, sprak de zegen uit, brak het, gaf het hun en zeide: Neemt, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit, en gaf hun die en zij dronken allen daaruit. En Hij zeide tot hen: Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt. Voorwaar Ik zeg u, Ik zal voorzeker niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken, tot op die dag dat Ik haar nieuw zal drinken, in het Koninkrijk Gods”

Commentaar

Marcus geeft alleen het gedeelte waarin het avondmaal wordt ingesteld door Jezus aan. We kunnen ervan uit gaan, dat het paasmaal volgens de normale ritens wordt genuttigd. Reden waarom Marcus alleen het ‘nieuwe’ aanhaalt in zijn geschrift. Zoals Bolkenstein vermeldt³⁰, wordt

³⁰ Bolkenstein – 5e druk, 1985

ervan uit gegaan, dat de tekst van Marcus het dichtst de tekst zoals Jezus die heeft uitgesproken, benadert.

Volgens Marcus is de nieuwe instelling van Jezus, na het uitspreken van de zegen geweest. De 'zegen' kwam aan het begin van de hoofdmaaltijd.

Het was namelijk de gewoonte dat de huisvader eerst het tafelgebed uitsprak waarna de overige aanwezigen het 'Amen' uitspraken. Door de huisvader werd dan het brood gebroken en uitgedeeld aan degenen die aan tafel waren. De handeling die Jezus verricht moet volgens Marcus toen hebben plaatsgevonden. Met het woord 'dit' heeft Jezus aangegeven dat de handeling die Hij verricht heeft, het brood en de wijn betreft. Hij doet in feite het verzoek aan de leerlingen om ervoor zorg te dragen dat er gedeeld wordt met elkaar.

Ook hier is niet aangegeven dat Jezus het avondmaal voor een bepaalde groep heeft ingesteld en dat er onderscheid gemaakt zou moeten worden tussen deelnemers aan de maaltijd.

In de perikoop wordt aangegeven het 'huisvader – gezin', model waarbij de huisvader voorgaat in gebed maar ook brood en wijn uitdeelt onder de gezinsleden (aanwezigen).

Marcus geeft wel aan dat Jezus tijdens Zijn uitspraken gezegd heeft: *"Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt. Voorwaar Ik zeg u, Ik zal voorzeker niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken, tot op die dag dat Ik haar nieuw zal drinken, in het Koninkrijk Gods."* We kunnen de woorden 'bloed van mijn verbond' interpreteren als een verwijzing naar hetgeen in het Eerste Testament (Exodus 24:8) wordt beloofd door God; namelijk een nieuw, onveranderlijk verbond met Israël, of als een verwijzing naar Jeremia 31:31. Marcus geeft namelijk niet duidelijk aan of Jezus het over een nieuw verbond had of niet. Het Christendom ziet in het Avondmaal een bondsmaaltijd van Jezus met Zijn nieuwe gemeente.

Maaltijd des Heren volgens Lukas 22:14-20

Tekst Lukas 22:14 - 20; De instelling van het avondmaal

“En toen het uur aangebroken was, ging Hij aanliggen en de apostelen met Hem. En Hij zeide tot hen: “Ik heb vurig begeerd dit Pascha met u te eten, eer Ik lijd; want Ik zeg u, dat ik het voorzeker niet meer eten zal, voordat het vervuld is in het Koninkrijk Gods.” En Hij nam een beker op, sprak de dankzegging uit en zeide: “Neemt deze en laat hem bij u rondgaan. Want Ik zeg u, Ik zal van nu aan voorzeker niet van de vrucht van de wijnstok drinken, voordat het Koninkrijk Gods gekomen is.” En Hij nam een brood, sprak de dankzegging uit, brak het en gaf het hun, zeggende: “Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dit tot mijn gedachtenis”. Evenzo de beker, na de maaltijd, zeggende: “Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, die voor u uitgegoten wordt”.

Commentaar

Opmerkelijk is, bij de instelling van het avondmaal volgens Lukas, dat Jezus het alleen schijnt te hebben tot Zijn discipelen die op deze avond aanwezig waren en met Hem aanlagen aan tafel. Elk gebaar, elk woord is gericht tot hen. Jezus heeft vurig begeerd, Hij heeft ernaar toe geleefd dit Pascha met hen te eten omdat Hij er bewust van is dat dit het laatste maal is dat zij samen zullen nuttigen. Jezus geeft expliciet aan ‘voor Hij lijd’. Hij sluit duidelijk het samen zijn zoals ze dat gewoon waren af en laat op de manier waarop hij Zijn woorden kiest, weten dat er een andere fase zal aanbreken. Als Jezus volgens Lucas, het brood breekt na de dankzegging, geeft Hij het aan degene die met Hem aan tafel lagen. Hij zegt daarbij: “Dit is mijn lichaam dat voor u gegeven wordt. Doet dit tot mijn gedachtenis.”

Uit de woordkeus kunnen we opmerken dat Jezus met het brood zichzelf geeft aan Zijn discipelen. Jezus roept hen ook op deze handeling tot Zijn gedachtenis te blijven doen. Hetzelfde gebeurt in feite met de wijn. Jezus geeft aan dat de beker wijn een afsluiting van het oude verbond is en het begin van een nieuw verbond omdat Hij stelt dat dit het bloed, Zijn bloed is dat uitgegoten zal worden. Ook hier

worden de discipelen opgeroepen deze handeling te doen tot Zijn gedachtenis. Ook hier wordt niet teruggevonden het delen met anderen. Jezus heeft het tot de groep die op dat moment aan tafel is; dat bewijst zijn woordkeuze *u*.

Samenvattend

De perikopen hebben als gemeenschappelijke noemer het 'zonder onderscheid samengaan van christenen'. Dit samengaan, is reeds ingezet tijdens het leven van Jezus. Hij maakte geen onderscheid tussen degenen die hem volgden of wilden volgen. Jezus lag aan tafel met tollenaars en zondaars. Hij bekommerde zich om de mens en niet om wat die mens was.

Jezus liet merken, dat ook de zogenaamde afvalligen Hem nodig hadden.

Het voorbeeld van Jezus werd overgenomen door met name Zijn eerste volgelingen Petrus en Paulus.

Jammer genoeg veranderde Petrus van opstelling onder invloed van de groep christenen onder leiding van Jacobus die zich niet in zijn handelswijze terug kon vinden. Het is opmerkelijk dat het 'samen maaltijd houden' vanaf het begin problematisch is geweest.

In onder andere de brief van de apostel Paulus aan de christenen van Korinthe kunnen we in 1 Kor. 9 lezen de noodkreet van Paulus als hij zich afvraagt wat de rechten van de apostelen zijn en over welke bevoegdheden zij beschikken.

Maar feit is en blijft dat in het Avondmaal, de Maaltijd van de Heer, de Gemeenschappelijke maaltijden en de doop zoals verricht door de christenen, duidelijk naar voren komt: het samen, als één gemeenschap van Jezus Christus tot Hem gaan.

4.2. Interpretatie 'Maaltijd des Heren' door Rooms-katholieken en Protestanten

De meeste christenen komen regelmatig bijeen om brood te delen en/of wijn te drinken. Door de protestanten wordt gesproken van het

heilig Avondmaal. De rooms-katholieken spreken van *Eucharistie*. Andere christenen noemen het *brood breken*.

De Eucharistie (grieks: 'dankzegging') kan in de rooms-katholieke en de Orthodoxe kerk dagelijks en in het bijzonder op zondag in de mis of eucharistieviering worden gevierd.

Bij de protestanten wordt het heilig Avondmaal minder frequent gevierd. Van eenmaal per maand tot enkele malen per jaar.

Tussen de rooms-katholieke kerk en de meeste protestantse kerken is een verschil in interpretatie van wàt er precies gebeurt met het brood en de wijn.

Door de rooms-katholieken wordt er vanuit gegaan dat met name tijdens de consecratie, het brood en de wijn (op geestelijke³¹ wijze) worden veranderd in respectievelijk het Lichaam en Bloed van Christus.

'De Nieuwe Katechismus (1966)' van de rooms-katholieken verklaart aan de hand van de vroege brieven van Paulus (1 Kor.11:23-26) de instelling van het avondmaal, de Eucharistie. Ook hier wordt verwezen naar het *Nieuwe Verbond* dat gesloten wordt. Expliciet wordt in de katechismus verwezen naar eerdere meldingen over dit verbond waarbij in tegenstelling tot het offerbloed van dieren nu melding wordt gemaakt van het Bloed van Jezus dat voor velen wordt uitgegoten. In de katechismus wordt ook melding gemaakt van 'Neemt en eet

en 'Drinkt *allen* hiervan....'

De katechismus vermeldt niet een speciale groep van mensen.

Door de Luthers-Protestantse kerken wordt er vanuit gegaan dat brood en wijn worden door het geloof van het volk tijdens de viering werkelijk veranderen in Lichaam en Bloed van Christus.

Voor de meeste Protestantse kerken zijn het brood en de wijn symbolen.

³¹ daarom niet meet- of merkbaar aan de materie zoals wij geen enkele geestelijke activiteit materiaal kunnen meten of waarnemen. Het is een kwestie van geloof

Commentaar

Hoewel de rooms-katholieke kerk en de protestantse kerken een verschillende interpretatie hebben met betrekking tot wat er met het brood en de wijn gebeurt tijdens de viering, is er een gemeenschappelijke noemer: in beide gevallen kunnen we ervan uitgaan dat de viering *een samengaan in gemeenschap met elkaar is. christenen die zich verenigen rond de tafel des Heren.*

4.3. Maaltijd des Heren onder de eerste christenen

Inleiding

Nadat Jezus teruggegaan was naar de Vader, bleven Zijn leerlingen bij elkaar komen. Zij bleven – zoals Hij het had gevraagd op de avond voor Hij gevangen genomen en daarna gekruisigd werd – het avondmaal vieren.

Omdat er rekening gehouden werd met de Sabbatviering door de Joden werd dit in eerste instantie gedaan op de zondagmorgen. Later werd het avondmaal ook op zaterdagavond gevierd.

Deze eerste groep christenen vormde een heel gesloten gemeenschap.

Het samenkomen was een houvast in de moeilijke tijd die volgde na de executie en de verrijzenis van hun leider, Jezus Christus.

4.3.1. Het samenkomen en de viering van de Maaltijd des Heren; controversen tussen de apostelen Petrus en Paulus

Korinthe was één van de eerste christengemeentes die waren ontstaan na de dood van Jezus Christus.

Het was in deze gemeente de gewoonte ook de maaltijd van de Heer te vieren. Maar de christelijke rituele maaltijden waarin de eenheid van de gemeente zowel met de Heer als met elkaar tot uitdrukking kwam veranderde doordat ook in deze gemeente het houden van

gemeenschappelijke maaltijden – maaltijden waar er gegeten werd tot men verzadigd was - een gebruik werd. Voor het deelnemen aan deze maaltijden werd naar vermogen een bijdrage geleverd. Met deze manier van maaltijd vieren werd voorbijgegaan aan de oorspronkelijke intentie van het maal: de eenheid van de gemeente in Christus. Het maal benadrukte eerder het verschil in sociaal/ maatschappelijke klasse van de gemeenteleden.

Dit was de reden dat Paulus zich schriftelijk onderhield met de christenen in Korinthe.

De brieven die Paulus schreef aan de christenen van Korinthe laten zien hoe Paulus stond ten opzichte van deze vieringen.

4.3.2. Korinthe brieven

Maaltijd des Heren (Paulus)1 Kor.10:14-22

Tekst 1 Kor.10:14-22 Het Avondmaal

“Daarom, dan, mijn geliefden, ontvlucht de afgoderij. Ik spreek immers tot verstandige mensen; beoordeelt dan zelf, wat ik zeg. Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, een gemeenschap met bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood. Ziet, hoe het gaat bij het Israël naar het vlees; hebben niet zij, die de offers eten, gemeenschap met het altaar? Wat wil ik hiermede dan zeggen? Dat een afgodenoffer iets is, of dat een afgod iets is? Zo, integendeel, dat hun offeren een offeren is aan boze geesten en niet aan God en ik wil niet, dat gij in gemeenschap komt met de boze geesten. Gij kunt niet de beker des Heren drinken en de beker der boze geesten, gij kunt niet aan de tafel des Heren deel hebben en aan de tafel der boze geesten. Of willen wij de Here tot naijver wekken? Zijn wij soms sterker dan Hij?”

Commentaar

Paulus maakt zich duidelijk zorgen om hetgeen er gebeurde in Korinthe. Hij roept de de bewoners van Korinthe op om niet te spelen met vuur en het deelnemen aan de offermaaltijden in de heidense tempels achterwege te laten. Hij draagt de bewoners niet op om het te doen, maar doet een beroep op hen door ze te wijzen op de viering van de gemeenschap met Christus en met elkaar: *“Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, een gemeenschap met het bloed van Christus”*

Nu was het zo, dat de beker van dankzegging ook een gebruik was bij de Joden. Het is de beker waar overheen aan het eind van de maaltijd de naam des Heren gezegend werd. Tijdens de paasmaaltijd was dit vermoedelijk de derde beker – de beker der zegening. Het gaat niet om de beker of de inhoud van de beker, maar een lofprijzing, een dankzegging aan God.

Deze beker werd in gemeenschap [koinoonia] met elkaar gebruikt.

Het gezamenlijk danken bij en drinken uit de beker door de gemeente geeft aan de nieuwe relatie met God en de zijnen in de Messias. Hiermee wordt ook de nieuwe relatie met elkaar als leden van het nieuwe verbond bevestigd.

Ook als Paulus aangeeft dat het brood dat gebroken wordt een gemeenschap met het lichaam van Christus is, verwijst hij naar hetgeen is gebeurd tijdens het Laatste Avondmaal.

Gemeenschap met het lichaam van Christus, de gekruisigde en verhoogde Heer, kenmerkt de ekklesia. De ekklesia geeft aan dat zij in de bestaanswijze van haar Messias participeert: Omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood.

In feite wordt hiermee duidelijk *de eenheid* benadrukt. Met name als Paulus aanhaalt dat de christenen deel hebben aan het ene brood.

Een ieder die deelneemt aan de maaltijd weet dat hij samen met de anderen van dat brood zijn deel zal ontvangen. *Hij weet dat hij deel*

uitmaakt van die grote christen gemeenschap die in feite als één lichaam wordt gezien.

In de volgende brief van Paulus aan de christenen van Korinthe laat Paulus zijn misnoegen blijken over de wijze waarop deze de viering hebben veranderd en voorbijgaan aan de eenheidsgedachte van Jezus.

1 Kor.11:17-34: Misbruiken bij het avondmaal

“Nu ik dit schrijf, moet ik er (tevens mijn) afkeuring over uitspreken, dat uw samenkomen niet tot zegen, maar tot schade kan zijn. Want vooreerst is er, naar ik hoor, wanneer gij als gemeente samenkomt, verdeeldheid onder u, en ten dele geloof ik dit. Want scheuringen moeten er wel onder u zijn, zal het blijken, wie onder u de toets kunnen doorstaan.

Wanneer gij dan bijeenkomt, is dat niet het eten van de maaltijd des Heren; want bij het eten neemt ieder vooraf zijn eigen deel, zodat de een hongerig is en de ander dronken. Hebt gij dan geen huizen om te eten en te drinken? Of minacht gij (zozeer) de gemeente Gods, dat gij de behoeftigen beschaamd maakt? Wat zal ik tot u zeggen? Zal ik u prijzen? Op dit punt prijs ik u niet. Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker, is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het Lichaam en Bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als gij het lichaam niet onderscheidt. Daarom zijn er

onder u velen zwak en ziekelijk en er ontslapen niet weinigen. Indien wij echter onszelf beoordeelden, zouden wij niet onder het oordeel komen. Maar onder het oordeel des Heren worden wij getuchtigd, opdat wij niet met de wereld zouden veroordeeld worden. Daarom, mijn broeders, als ge samenkomt om te eten, wacht op elkander. Heeft iemand honger, laat hij thuis eten, opdat gij niet tot uw oordeel bijeenkomt: Het overige zal ik regelen, wanneer ik kom”

Commentaar

In deze perikoop legt Paulus het verband met de vorige (1 Kor. 11:17-34) en vers 17: “Nu ik dit schrijf, moet ik er (tevens mijn) afkeuring over uitspreken, dat uw samenkomen niet tot zegen, maar tot schade kan zijn”. Paulus heeft het onder andere over de verdeeldheid onder de christenen. Deze verdeeldheid komt met name tot uiting bij de gemeenschappelijke maaltijden. Het is niet meer zo dat een ieder naar vermogen bijdraagt aan de maaltijden waarna er gezamenlijk wordt deelgenomen aan de maaltijd. Neen, de rijken ‘haves’ tafelen eerst uitgebreid van alle rijke spijzen waarvoor zij gezorgd hebben waarna de armen de ‘have not’s’ hun deel kunnen bekomen. Uiteraard was het zo dat de armen zich dan met de resten tevreden stelden. De eenheidsgedachte van het ‘samen maaltijd vieren’ was hiermee verdwenen.

Omdat met deze nieuwe vorm van tafelen geheel voorbijgegaan wordt aan wat de Heer met maaltijd houden bedoelde, konden deze maaltijden niet meer als ‘Maaltijd van de Heer’ worden gekwalificeerd.

De Maaltijd des Heren onder de christenen is specifiek in strikte zin niet cultuur gebonden. Het Christendom gaat ervan uit dat aan deze Maaltijd zonder onderscheid des persoons wordt deelgenomen.

De Maaltijd maakt deel uit van een bepaalde culturele handeling, en is een” delen” onder de christenen.

Als het als ritueel beschouwd wordt dan kan de Maaltijd geplaatst worden als een ritueel tijdens de Eredienst in de kerk of gemeente.

De EBG kent ook het Liefdemaal 'Agape'. Het is ook een rituele maaltijd. In tegenstelling tot het Avondmaal heeft deze maaltijd een open karakter.

In het verleden was het zo dat tussen de zes Maaltijden en een Liefdemaal werd gehouden. Deze traditie is veranderd. Bij bijzondere gelegenheden wordt het Liefdemaal nog gehouden³²

Bij de Lutherse Gemeente is er iedere eerste zondag van de maand Avondmaal en bij de Belijdenis van catechesanten.

De Hervormde Gemeente heeft drie maal per jaar Avondmaal: op Witte donderdag, in Augustus en met Kerst.

4.4 Maaltijd bij de Winti Religie

Ook de Winti religie kent rituele maaltijden.

Door Hein Eersel³³ wordt tijdens het interview met hem duidelijk dat er verschillende rituele maaltijden zijn in de Winti Religie. Deze zijn maaltijden voor de Kra, de Kabra en de Yoroka.

Bekend zijn:

1. De Kra Tafra

Deze rituele maaltijd wordt steeds gegeven nadat er volgens bepaalde riten gewerkt is aan genezing/reiniging van een persoon of groep van personen/familie..

In het hoofdstuk Winty therapy van Stephen Henri, J.M³⁴. wordt aangegeven de verschillende rituelen die gebruikt kunnen worden bij de 'behandeling' van een persoon die genezing zoekt door middel van Winti.

Henri ziet het geheel als een 'treatment', een behandeling die afgesloten wordt met een ritueel.

De ceremonie wordt geleid door een luku-man of luku-vrouw.

Hij geeft ook aan waaruit deze ceremonie bestaat,

³² Zamuel Hesdy 2016 Interview rituele maaltijden

³³ Eersel, Hein 2014 interview rituele maaltijden

³⁴ Stephen Henri, J.M. 1998 Winti culture mysteries, voodoo and realities of an Afro-Caribbean religion in Suriname and the Netherlands blz. 118-119

- Begi
- Payman
- Kruidenbad
- Rituele maaltijden zoas Kra Tafra
- Winti dresi. Medicijnen
- Sreka ritueel om lichaam en geest te reinigen en in balans te brengen
- Winti-prey

Afhankelijk van de ceremonie wordt er een Tafra gehouden die bekend staat als de Kra Tafra. Tafra betekent maaltijd. Kra Tafra is een maaltijd om de kra - de ziel/geest - te versterken. Voorafgaand aan de maaltijd wordt eerst een 'was-prati' gehouden. De was-prati kan beschouwd worden als een reinigingsbad; een bad waar degeen die deze ondergaat gescheiden wordt van het negatieve. Na het bad wordt de tafra gehouden. Hieraan gaat er ook een gebed en plengoffer aan vooraf. Dit gebed wordt gericht tot de Allerhoogste waarbij aangegeven wordt dat het uur is aangebroken dat er een offer wordt gebracht aan overleden voorouders. Hierna wordt de moeder van de grond (Aisa), met een beetje koud water bedacht (het trowe-watra ritueel) omdat zij getuige is dat haar kinderen de overleden voorouders eren. Tot slot water voor de vooroudergeest waarbij wordt aangegeven dat de dag is aangebroken waarop een offer wordt gebracht om deze te eren zoals kinderen hun ouders moeten eren. Er wordt gebeden niet alleen voor de goede afloop van het geheel, maar ook om vergiffenis voor alles wat zij bewust of onbewust verkeerd hebben gedaan. Verder wordt gevraagd om degene die het offer brengt weer te accepteren zoals een vader dit met zijn kinderen doet. Gebeden wordt om bescherming tegen alle kwaad op hun pad.

Tot slot wordt aangegeven dat er gezamenlijk zal worden gegeten om vrede te sluiten. De eenheid en de harmonie worden zo bewerkstelligd. Dit alles wordt gebeden in naam van de Anana, de Allerhoogste.

Het tafra-ritueel symboliseert de eenheid die onder de bere-leden moet bestaan de de sociale relaties met de gemeenschap

De Okomfo Fu Kondre - mw. Dorenia Babel – (de Okomfo is de eerste volgens winti rituelen gewijde geestelijke in Suriname) geeft aan dat de Kra Tafra³⁵ in eerste instantie is gericht op de 'ik'. Daarna de geestelijke invloeden die je omgeven en de omstanders. Het doel van de Kra Tafra is versterken van jouw 'zijn'. De mens wordt gevormd door de kra, dyodyo en winti (fig. 2)

De Okomfo geeft aan dat de mens onverbreekelijk is verbonden met de geest van de overledenen (voorouders). Via rituelen zoals de Kra Tafra, Gi doti nyan (trowe nyan) is de mens in staat het verleden te raadplegen. De Yorka (geest van overledene die men nog kent) en de Kabra (geest van overledene die zo lang geleden is heengegaan dat deze niet bekend is) zijn de verbinding van het heden en verleden met de mens..

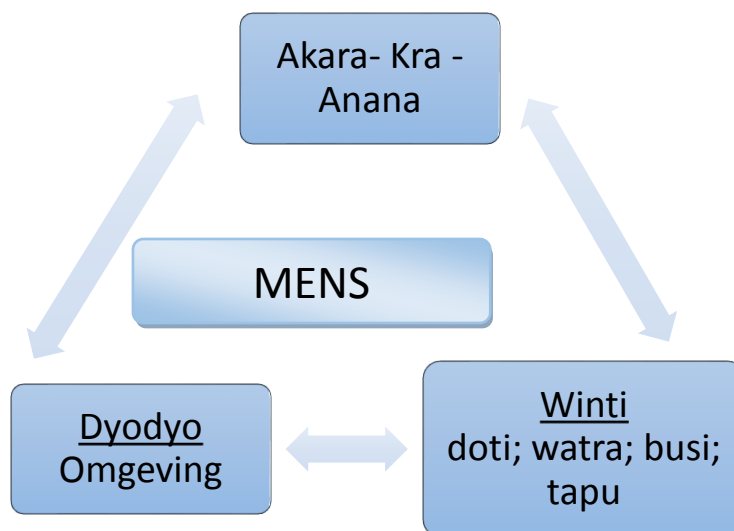

Fig. 2 Schema mens door Okomfo D. Babel

De Tafra wordt pas gegeven wanneer bekend is welke winti de persoon omgeeft. Aan de hand daarvan wordt de maaltijd samengesteld. Aan de maaltijd gaat altijd een 'dyodyo pai' vooraf. Deze is namelijk de eerste winti die contact heeft met de kra. De dyodyo begeleidt de mens op zijn aardse reis.

De Dyo-Dyo pay is evenals de kra tafra een offer dat wordt gebracht

³⁵ Okomfo Dorine Babel 14-01-2016 interview Winti religie en Kra Tafra

Het brengen van offers is tweeledig.

1. Bron van voeding ter versterking en
2. Het ene leven voor het andere leven offeren (een dier)

Dit gebeurt door een ceremonie:

- a) De mofo-taki (gebed) waarbij het doel van het offer wordt bekendgemaakt;
- b) Hierna wordt het dier geslacht en bereid.
- c) Een deel gaat naar de doti en een deel op tafel.

Er zijn naast de tafel, nog verschillende manieren waarop gegeten kan worden bekend.

Het eten kan in een baskiet worden gedaan. Degene voor wie het werk is gedaan loopt rond met de baskiet, eet, gooit wat voor de doti en deelt met de anderen die meelopen.

In het andere geval zit men in een kring rond een bananenblad waarop het eten is geplaatst. Een ieder neemt wat, eet en doet zijn wens (gi doti nyan-nyan) en gooit ook wat naar achteren. Met deze handeling wordt meegenomen alles wat je omgeeft.

Bij een Kra Tafra zijn er altijd 'Nyan en Dringi' (eten en drinken).

De Kra Tafra gaat, volgens de Okomfo, veel verder dan het Avondmaal. Er is meer diepgang in het ritueel bij de winti religie omdat de Kra Tafra als onderdeel van het mens zijn wordt gezien en ervaren.

Volgens Ben Toppin³⁶ kan de Kra tafra in de moderne psychologie ondergebracht worden als een ego versterkend ritueel maar ook een ritueel dat de band tussen de mens en zijn schepper (via zijn Kra) te verstevigen. De Kra Tafra is direkt naar de Afrikaanse oudheid te herleiden waar de begrippen Kra en dyodyo terug te vinden zijn bij volkeren in west Afrika

³⁶ Toppin, Ben 24-01-2014 Lezing Broko Brede

Ook Zaalman³⁷ geeft aan dat voeding en drinken – nyang nanga dringi – onmisbaar zijn bij de Winti. Alles wat leeft, groeit en bloeit, heeft als basis voedsel en drank. Drank en voedsel hebben te maken met je ‘zijn, jezelf’ en houdt de mensheid in stand.

Drank en voedsel zijn als een rode draad in het leven van de mens. Elk leven wordt hierdoor in stand gehouden.

Van belang is te weten dat het hogere besef alleen mogelijk is door de kra.

- Hoe maak je contact met jezelf en
- Wat wil je bereiken

Hierbij wordt er vanuit gegaan dat het sterker maken van je persoonlijkheid en je bewustzijn het doel is. Zoals Zaalman³⁸ aangeeft wordt het bewustzijn versterkt bij de Tafra met wat je geeft en neemt.

Met de Kra Tafra ‘dien je jezelf’ waardoor ordening verkregen wordt van jezelf (je eigen geestelijke gedachten).

De Kra Tafra is in feite een symbolisch handelen met het besef naar jezelf toe om geestelijk sterker te worden; te komen tot beter geloof. Als mens kun je groeien, je concentreren en richten op de dingen die je moet doen met een versterkt geloof in Anana waardoor er een hernieuwd bewustzijn wordt gevormd.

Met de Watra - wasi – die aan het begin wordt gedaan kom je tot purificatie. Gesproken wordt van ‘kaseri/reiniging’. Ook de ‘Begi’ wordt aan het begin gedaan. Wasi en Begi kun je niet los zien van elkaar ze horen bijelkaar. De Begi is om vergeving te vragen en om de Winti gunstig te stemmen.

De oorsprong van de ‘kra’ of zo je het wil noemen ‘ziel’, zegt Pocornie³⁹ is terug te voeren naar het ontstaan van het Al de bron van het bestaan De kra was er eerst.

³⁷ Zaalman, Juliën. 2016 De Winti vanuit de winti religie. Interview 19-01-2016

³⁸ Zaalman, Juliën. 2016 De Winti vanuit de winti religie. Interview 19-01-2016

³⁹ Pocornie Leendert. Religieuze traditie winti religie en kra tafra. Interview 28 januari 2016

In Spreuken 8:22-31 'De prediking der Wijsheid' is het bestaan van de kra terug te vinden Spreuken 8:22-31: het voortbestaan van de Wijsheid

22 De HEERE bezat Mij [in het] begin van Zijn weg, vóór Zijn werken, van toen aan.

23 Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van de aanvang, van de oudheden der aarde aan.

24 Ik was geboren, toen de afgronden nog niet waren, toen nog geen fonteinen waren, zwaar van water;

25 Aler de bergen gegrondvest waren, vóór de heuvels was Ik geboren.

26 Hij had de aarde nog niet gemaakt, noch de velden, noch de aanvang van de stofjes der wereld.

27 Toen Hij de hemelen bereidde, was Ik daar; toen Hij een cirkel over het vlakke van de afgrond beschreef;

28 Toen Hij de bovenste wolken van boven vestigde; toen Hij de fonteinen van de afgrond vastmaakte;

29 Toen Hij aan de zee haar perk stelde, opdat de wateren Zijn bevel niet zouden overtreden; toen Hij de grondvesten der aarde stelde;

30 Toen was Ik een voedsterling bij Hem, en Ik was dagelijks [Zijn] vermaken, te allen tijde voor Zijn aangezicht spelende;

31 Spelende in de wereld van Zijn aardrijk, en Mijn vermaken zijn met de mensenkinderen.

Spreuken 8 bevat een scheppingshymne die de hoge 'ouderdom' van de Wijsheid beschrijft, namelijk dat ze er reeds was vóór al het geschapene: dat ze ("Mij") reeds bestond vóór Gods werken.⁴⁰

Opmerking: A Kra ben de, ben de, ben de. De ziel is er vanaf het Al De kra/ziel is door de eeuwen heen veredeld. De Kra Tafra kunnen we zien als een maaltijd ter versterking of veredeling van de kra. In de christelijke religie is dit het Avondmaal/Eucharistie. In het Duits wordt

⁴⁰ Statenvertaling van de Bijbel, www.bijbel.nl

gesproken van 'Gran Bun' als er een vergelijking wordt gemaakt met Kra Tafra. Volgens Pocornie kunnen zeer zeker Kra Tafra en Gran bun door één deur omdat beide teruggevoerd worden naar de Bron van het bestaan.

De benadering van Hesdy Samuel⁴¹ in dezen is dat Kra Tafra een ritueel is van de Winti religie en als zodanig moet worden gezien. Hij betreurt het dat de Winti door invloeden vanuit Europa in een negatief daglicht is geplaatst. Samuel merkt op dat het juist zou zijn als deze religie wordt geaccepteerd

2. Broko Brede⁴²

Inleiding:

Het Broko Brede ritueel gaat terug naar de tijd van Osiris Ausar in het oude Afrika en is minstens tienduizend jaar oud!⁴³

De ceremonie hield verband met het eeuwige leven. Het kwam erop neer dat als men het vlees (lichaam) van de 'god' at men de karakteristieken van die God kon krijgen. In ieder geval streefde men daarnaar.

Het Broko Brede ritueel is in vele culturen en geloofssystemen overgenomen.

Broko Brede ritueel in Suriname.

Er zijn twee vormen van dit ritueel bekend.

1. Broko Brede - zoals de organisatie Fiti Fu Wini – heeft geïntroduceerd.

Dit is een ritueel welke eenmaal per jaar – tegen het einde van het jaar – wordt gevierd is een ceremonie waarbij de zwarte

⁴¹ Samuel Hesdy 2016 Interview rituele maaltijden

⁴² De Ware Tijd 2015 Broko Brede (dinsdag 22-12-2015)

⁴³ Toppin, Ben 24-01-2014 Lezing Broko Brede (niet gepubliceerd)

mens zijn voorouders vereert. De voorouders, maar bovenal de Almachtige - Anana Kedoeamam Kedoeapon - worden gedankt dat deze over hen hebben gewaakt het afgelopen jaar. Dit alles gebeurt volgens een uit Afrika meegenomen ritueel:

- Water,
- Brood en
- Wijn

Eerst wordt water verdeeld als symbool van jezelf reinigen en van binnen afkoelen van alle boosheid. (een helingsproces en terugvinden van oude waarden en structuren).

Door het uitreiken van een stuk brood en de belofte van onderlinge vrede en saamhorigheid wordt deze benadrukt. het brood worden gegeten met kaas.

Brood en kaas worden als verdiensten gezien die met elkaar worden gedeeld.

De wijn is om liefde jegens elkaar te tonen.

Het Broko Brede ritueel is van belang omdat hiermee geprobeerd wordt met de omgeving in harmonie te komen.

Bij dit ritueel wordt tot Anana Keduaman Keduanpon gebeden om “vrede, switi’ krin ati, en tangi”

Vrede, zachtheid, rein hart en ook dankzegging.

Opmerking: bij de Kra Tafra en de Broko Brede worden Hymnen (psalmen) gezongen. Deze hymnen, de zogenoemde Soko psalmen zijn veel ouder dan het christelijke geloof en zijn door de christenen aangepast en overgenomen. Een voorbeeld hiervan is psalm 23 die een ode moet zijn geweest aan Osiris en in aangepaste vorm in de Bijbel is overgenomen⁴⁴.

2. Broko Brede vanuit de traditie van de yeye kabra volgens Zaalman⁴⁵

Dit is niet een op zichzelf staand ritueel. De Broko Brede is in dit geval onderdeel van de kabra-neti. Hier worden nyang en dringi geofferd

⁴⁴ Toppin, Ben 24-01-2014 Lezing Broko Brede (niet gepubliceerd)

⁴⁵ Zaalman Juliën 2016 interview Kra Tafra

voor de overledene door middel van de Kabra Tafra. Bij deze tafra is het Broko Brede ritueel meestal het laatste ritueel van de avond. De familie van De familie van degene voor wie de tafra wordt gehouden wordt uitgenodigd om met een gezamenlijke 'mofo' de neti af te sluiten en elkaar te voeden. Dit gebeurt door het geven van brood en water aan elkaar. Hiermee wordt de saamhorigheid versterkt, de (geestelijke) verstandhouding, de bestaanszekerheid en de innerlijke saamhorigheid als deel van het werkelijke leven verkregen.

Er wordt water gedeeld omdat dit de enige vloeistof is waar elk leven gebruik van maakt. Indien gewenst kan men wijn delen.

4.5. Maaltijd bij de Moslim Religie

Tijdens een interview met de heer Hein Eersel⁴⁶ werd door hem aangegeven dat ook bij de Moslim rituele maaltijden bekend zijn. Volgens bij de moslim geldende spijswetten moet het vlees halal, dat betekent ritueel worden geslacht. Er gaat steeds gebed hieraan vooraf.

Regel is dat de moslim altijd zijn handen moet wassen vóór het eten. Het voedsel dat hij tot zich neemt dient als versterking om zich in zijn aanbidding tot Allah te kunnen wijden. Het is ook zo dat de maaltijd in alle eenvoud wordt genuttigd.

De Moslim zal voor en na de maaltijd zich wenden tot Allah om te danken.

Rituele maaltijden bij de Islam zijn o.a.:

1. Milaa nabi (herdenking van de geboortedag v.d. profeet)
2. Eid al-Fitr (einde vastenmaand; het is een liefdadigheidsfeest waar speciale schotels worden bereid omzo het einde van de vastenmaand te vieren)
3. Eid Al-Adha (offermaand waar er een rituele offering plaats vindt)
4. Slamentan (maaltijd ter ere van de voorouders)

⁴⁶ Eersel, Hein 2015 Rituele maaltijden , interview

4.5.1. Maaltijd bij de Moslims van Javaanse afkomst

De moslims van javaanse afkomst vormen een aparte groep binnen de moslims. Bij deze groep kennen we de volgende rituele maaltijden:

1. De Slamentan – gezamenlijke maaltijd
2. Sadjen-offers; Maaltijd ter ere van de voorouders en
 - De maaltijd met de geesten en goden voor voorspoed en vrede
3. Bodo

4.5.2. Maaltijd bij de Moslims van hindoestaanse afkomst

De maaltijden bij Moslims van hindoestaanse afkomst gaan gelijk op met die van de javaanse Moslims⁴⁷.

4.6. Hindu Religie en maaltijd

De Hindu religie kent ook rituele maaltijden⁴⁸. Na verschillende erediensten wordt steeds maaltijd gehouden. De maaltijden zijn lacto vegetarisch. Dit wil zeggen dat er gebruik gemaakt mag worden van melk, en melkproducten en ook honing. De Hindu kent een wekelijkse eredienst in de tempel. Ook thuis kunnen erediensten worden gehouden. Deze diensten zijn allemaal lacto vegetarisch. De keuze uit diverse vegetarische gerechten is vrij. Als de dienst ter ere van een God wordt gehouden dan wordt er prasàd (zoete spijzen) geofferd. Bij overlijden van iemand wordt op de 12e dag ook maaltijd gehouden. De maaltijd bij Holika is niet vegetarisch; daar mag wel vlees worden bereid en gebruikt. De maaltijd bij Devali daarentegen is lacto vegetarisch.

⁴⁷ Fausia Moené

⁴⁸ Drs. Gangaram Panday januari 2016 Rituele maaltijden bij de Hindu: Interview

4.7. Avondmaal/Maaltijd des Heren en Kratafra

Zoals eerder gesteld zien we dat de Maaltijd des Heren onder de christenen niet cultuur gebonden is. Het christendom gaat ervan uit dat aan deze Maaltijd zonder onderscheid des persoons wordt deelgenomen.

De Maaltijd maakt geen deel uit van een bepaalde culturele handeling, maar is een "delen" onder de christenen.

Als het als ritueel beschouwd wordt dan kan de Maaltijd geplaatst worden als een ritueel tijdens de Eredienst in de kerk of gemeente.

De maaltijd wordt door de rooms-katholieken 'Eucharistie' genoemd terwijl de protestanten het hebben over 'heilig Avondmaal'. Bij het laatste Avondmaal wordt expliciet geschreven dat Jezus het brood brak.

Bij de rooms-katholieken en protestanten zien we ook dat er wordt gesproken over 'breken van brood'.

Voorafgaand aan het maal vindt er altijd een schuldbelijdenis plaats waarin de mensen zich voor het aanschijn van de Heer verootmoedigen voor wat zij bewust of onbewust verkeerd gedaan hebben in Zijn ogen.

Aan de maaltijd – eucharistie - kan bij de rooms-katholieken dagelijks worden deelgenomen.

Bij de Evangelische Broeder Gemeente kan zes maal per jaar aan de maaltijd - Avondmaal - worden deelgenomen; bij de Lutherse Gemeente , op elke eerste zondag van de maand, maar ook na de Belijdenis (na Palmzondag). Bij de Hervormde Gemeente is er driemaal per jaar Avondmaal: Witte donderdag, Augustus en Kerst. Opmerkelijk is dat het Avondmaal bij de protestanten gebeurt met brood en wijn terwijl bij de rooms-katholieken sinds enige jaren slechts het brood wordt gedeeld met de aanwezigen. Brood en wijn wordt alleen gebruikt aan de tafel door de geestelijke en zijn assistenten.

In de Winti religie komt het woord 'breken' ook terug. Daar wordt letterlijk bij de 'Broko Brede' ceremonie het brood gebroken onder de

aanwezig en gedeeld. Deze een rituele handeling wordt door Fiti Fu Wini slechts eenmaal in het jaar gedaan en wel tegen het einde van het jaar.

Bij de Kabra Tafra wordt dit ritueel ook gehouden. De Kabra Tafra is onderdeel van een totaal winti gebeuren en wordt daarom vaker gehouden.

De Broko Brede is een culturele handeling en valt onder de Winti.

De Kra Tafra is eveneens een ritueel van de Winti-religie. Deze 'tafra' wordt afhankelijk van het doel waarvoor het wordt gegeven bereid. Bij de Kra Tafra is er altijd een gebeurtenis waarvoor de tafra wordt gegeven aan voorafgegaan. 'Wroko's' zoals deze gebeurtenissen worden genoemd kunnen verschillend zijn.

Het kan zijn dat er een rituele genezing van een zieke heeft plaatsgevonden, of een probleem in de relatiesfeer is opgelost, of dat er balans in gebracht moet worden in een gezin of familie.

Volgens Zaalman⁴⁹ zal in elke wroko waarin een Tafra moet voorkomen, de Tafra op een bepaalde wijze worden benoemd. Het kan zijn 'kabra-Tafra; Jorka-Tafra, Kra-tafra enz. . In tegenstelling tot het ritueel bij de maaltijd des Heren: de consecratie bij de R.K. en zegen bij de protestanten, is de Tafra niet steeds hetzelfde. Ook de voorbereiding naar de Tafra niet. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat tijdens de seti (voorbereiding) zich een gebeurtenis voordoet waardoor het wezenlijke van de soort Tafra wordt omgebogen waardoor het gewenste effect niet kan worden bereikt.

Het is wel zo, dat de Tafra met een bepaald doel wordt bereid en niet daarvan mag afwijken. Waarvoor gewaakt moet worden is, dat er een evenwichtig afsluitingsritueel van de wroko moet zijn. Dit is namelijk van belang voor het goed verloop van de Tafra.

⁴⁹ Zaalman, Juliën A. 2005 Gilly en Lise; de beleving van het geloof in winti blz.682

Hoofdstuk 5 - Conclusie en Aanbevelingen

5.1 Conclusie

Tijdens het onderzoek naar de verschillende rituele maaltijden is gebleken dat bij elke religie er maaltijd gehouden wordt. Iedere religie heeft haar eigen rituelen en symbolen. Afhankelijk van het doel waarvoor de maaltijd wordt gebruikt zal ook de samenstelling daarvan plaatsvinden.

Het is zo dat bij elke religie men zich wendt tot zijn Schepper. Het verschil is dat bij de Moslim en de Hindu maaltijd wordt gehouden waarbij het drinken niet alcoholisch is. Het ritueel naar de maaltijd toe is verschillend met dat van de christen en de winti belijder.

Ik denk niet dat bij deze twee religies een samengaan zal zijn met het Avondmaal, de Eucharistie, de Kra Tafra of het Broko Brede ritueel.

Hoewel de nadruk van mijn onderzoek is gericht op de Kra Tafra en Gran Bun (het Avondmaal en de Eucharistie) is het goed het voorgaande aan te geven.

Bij de KraTafra, het Avondmaal en de Eucharistie is er als overeenkomst dat deze maaltijden bedoeld zijn om de geest te versterken. Het verschil tussen deze maaltijden is dat de Kra Tafra een rituele maaltijd is om in harmonie te komen met jezelf en Anana of de manifestaties van Anana.

De Gran Bun zoals het Avondmaal en de Eucharistie worden genoemd, is wel verschillend bij de protestanten en de rooms-katholieken.

De rooms-katholieken zien het Avondmaal als een 'offer' terwijl de protestanten daar een 'nagedachtenis' in zien

Het vieren van Avondmaal bij de EBG is verbonden aan speciale vieringen: bij Estomihi, Witte Donderdag, Trinitatis, Hernhutter maand,

laatste maaltijd in het oud kerkelijk jaar en 3^e Advent – het eerste Avondmaal in het nieuw kerkelijk jaar.

Bij de lutheranen wordt het Avondmaal de eerste zondag van de maand gehouden en bij de Belijdenis-dienst na Palm Zondag.

De hervormden vieren drie keer per jaar Avondmaal, op Witte donderdag, in Augustus en met Kerst..

De Eucharistie is bij de R.K. een sacrament. Eucharistie mag dagelijks worden gevierd. Als bijzondere viering kan worden aangemerkt: de Eucharistie bij het laatste sacrament van het Oliesel.

Voor viering van de Eucharistie hoeft er geen bepaalde gebeurtenis aan gekoppeld te zijn.

Wil iemand deelnemen aan de Gran Bun – het Avondmaal of de Eucharistie – dan wordt verwacht dat hij gedoopt is, zijn Belijdenis heeft afgelegd of de Eerste Heilige Communie heeft gedaan.

Met name de R.K. kerk stelt nadrukkelijk dat aan de Eucharistie alleen zij die gedoopt zijn en de EHC hebben gedaan, mogen deelnemen.

Het Liefdemaal of Agape werd in eerste instantie tussen de vieringen van het Avondmaal gehouden er is geen restrictie.

De Kra Tafra wordt altijd gegeven naar aanleiding van een bepaalde gebeurtenis in het leven van een persoon die zich dan via de luku man, luku vrouw, okomfo tot Anana richt om yepi - een oplossing c.q. hulp.

Het Broko Brede ritueel van Fiti Fu Wini is een maaltijd die eenmaal per jaar, als afsluiting van het jaar wordt gehouden. Deze maaltijd is open en is een devote aangelegenheid. Centraal staat niet alleen de verering van de voorouders, maar ook dankzegging aan Anana dat over de mens is gewaakt in de afgelopen periode. Ook hier wordt gebruik gemaakt van nyang en dringi.

Het Broko Brede ritueel onderdeel van een wroko, vindt vaker plaats. Ook dit ritueel is devoot en kan als rituele maaltijd worden aangemerkt.

De reiniging die aan de maaltijd vooraf gaat zou vergeleken kunnen worden met de schuldbelijdenis bij het Christendom. De symboliek bij de dringi – vrede, liefde en harmonie – kan vergeleken worden met de vrede-deling bij de christenen. Kra Tafra en Broko Brede zijn specifieke activiteiten die - op de Broko Brede na – niet als reguliere maaltijd tijdens een viering kunnen worden beschouwd maar als een viering bij een speciale activiteit die een persoon of groep van personen ondergaat (n).

En het Avondmaal, de Eucharistie het Liefdemaal en de Kra Tafra maar ook de Broko Brede zijn rituele maaltijden die de mens herinneren aan een bepaalde gebeurtenis. Beide staan in het teken van versterken van de band met de Schepper

Tijdens het Avondmaal worden we herinnerd aan de laatste avond dat Jezus Christus met Zijn leerlingen aanzat, het brood brak en de wijn zegende, waarbij Hij de woorden: "neemt en eet hiervan, dit is mijn lichaam" en "Neemt en drinkt hiervan, want dit is de beker van het nieuwe verbond, dat God met jullie wil sluiten. Dit is mijn bloed dat voor jullie wordt vergoten; doet dit tot mijn gedachtenis" deze gebeurtenis wordt steeds weer herdacht bij de viering van de Eucharistie en het Avondmaal. Ik vind het daarom jammer dat het gebruik van wijn bij de rooms-katholieken niet meer is.

Het deelnemen aan de maaltijd versterkt niet alleen het bewustzijn maar brengt de mens in harmonie met zijn Schepper.

Het Liefdemaal en de Broko Brede hebben gemeen dat zij beide een 'open' karakter hebben.

Bij de Kra Tafra wordt niet alleen het bewustzijn versterkt, maar kan je persoonlijkheid ook sterker worden gemaakt. In de Winti-religie wordt er vanuit gegaan dat het hogere besef alleen bereikt kan worden door je kra. De Kra Tafra herinnert de mens aan hetgeen Anana met hem wil bereiken: het geestelijk sterker worden om zo te komen tot beter geloof in Anana waardoor er een hernieuwd bewustzijn ontstaat.

Uit het interview met de heer Juliën Zaalman⁵⁰ is gebleken dat hij niet afwijzend staat om hulp te bieden aan een christen die om hulp vraagt aan de Winti. De reden is dat bij de Winti religie niet in hokjes wordt gedacht. Voor de Winti religie komt elk mens uit de schepping van Anana.

Hangt de mens een bepaalde religie aan dan dient hij deze te onderhouden.

Omdat de Winti niet in hokjes denkt maar:

1. 'oplossingsgericht' werkt als zich een probleem voordoet staat de Winti open om te helpen.
2. ook aangeeft hoe geleefd moet worden om niet 'on-caserie' te geraken. Dit betekent dat je jezelf niet meer verontreinigt om daardoor in een negatieve spiraal te komen.

Van groot belang voor de Winti is dat je als mens moet weten hoe je jouw leven inricht en goed te leven zoals Anana dat voorschrijft.

Bij Winti staat dat wat het leven in stand houdt centraal. De mens is deel van het leven dat overgedragen is door de mens waaruit hij is geboren. Als dit erkend wordt zal dit bijdragen tot het sterker maken van je eigen besef van je 'zijn' in deze wereld.

De Okomfo stelt principieel dat het Avondmaal, de Eucharistie en Kra Tafra niet door één deur kunnen gaan. De christen die hulp zoekt bij de Winti is volgens haar zienswijze dualistisch bezig.

"Christendom = Christendom, Winti = Winti" zegt de Okomfo.

Zij stelt dat de mens geen volmaakt mens kan zijn zolang deze 'op twee benen' hinkt⁵¹

Ook in het Christendom wordt van de gelovige verwacht dat hij moet leven zoals God dit van hem verwacht. Over het algemeen is men zich er niet van bewust dat het leven een diepere oorsprong heeft.

⁵⁰ Zaalman, J. 2016 De Winti vanuit de winti religie. Interview 19-01-2016

⁵¹ Okomfo Dorenia Babel 14-01-2016 Interview Winti religie en Kra Tafra

Zoals de Kra Tafra de mens terug brengt tot Anana (dat is alles omvattend) zou het Avondmaal dezelfde intentie moeten hebben bij de christen. (Doet dit tot Mijn gedachtenis)

Omdat de invalshoek verschillend is bij de Winti-religie en het Christendom, moet het mogelijk zijn dat iemand die aan het Avondmaal deelneemt - als dit nodig is - door de Winti geleid kan worden om zo, middels de Tafra in harmonie te komen met zichzelf en Anana of de manifestaties van Anana. Hierbij moet wel gesteld worden dat dit ritueel in het teken van van hulp bieden in bepaalde situatie moet zijn en geen blijvend karakter mag hebben.

Het is bekend dat vele christenen – als zich problemen voordoen waarvoor naar hun gevoel geen oplossing te vinden is – zich wenden via een luku man of vrouw tot de Winti. Dit zoeken naar hulp of een oplossing voor problemen wordt ook wel genoemd de Baka doro theologie.

De mens zal een keuze moeten maken welke religie hij wil aan te hangen en zich daarop moeten richten!

Het is niet juist naar de Schepper van al wat leeft, bloeit en groeit, toe om dualistisch bezig te zijn.

Deze instelling brengt namelijk geen harmonie in het eigen leven.

5.2 Aanbevelingen

- Ik ben van mening dat er zijdens de Christenkerk een verdieping zal moeten komen in wat de Winti religie precies inhoudt.
- ik pleit ook voor acceptatie van deze religie waardoor er een stuk wederzijds respect kan groeien.
- De bakadoro theologie zal pas verdwijnen als de christen mens zichzelf beter gaat begrijpen; misschien door zich in zijn eigen geloof te verdiepen en daarin terug te vinden.

Het is beter een 'keuze' te maken dan te hinken op twee gedachten.

- Toetreden van de Winti als religie tot het platform van de IRIS zou bekeken moeten worden.

Een samenwerkingsverband met de verschillende religieuze organisaties in onze multiculturele samenleving wordt dan mogelijk.

Bibliografie:

- Akban, S. A. (1993). *De Islam en het Westen; verleden en toekomst van een wereld Religie*. Zaandam, Nederland: AnkhHermes, Uitgeverij.
- Binderhagel, H. R. (2014). *Woordbreuk Syndroom: Een psycho-neuro-endocriene benadering van fyofyo programmering*. Tilburg, Nederland: Prisma Print.
- Bolkenstein, M. H. (1985). *Het evangelie naar Marcus* (5e ed.). Nijkerk, Nederland: G. F. Callenbach b.v.
- Henri, J. M. S. (1998). *Winti Culture: Mysteries, Voodoo and realities of an Afro-Caribbean Religion in Suriname and The Netherlands*. Z.p., Nederland: Henri, Stephen.
- Marshall, E. (2003). *Ontstaan en ontwikkeling van het Surinaams nationalisme; natievorming als opgave*. Delft, Nederland: Eburon.
- Pollack-Leeflang, S. (2008). *Jezus: Gastheer en gast, wie tafelt mee? Een onderzoek naar de haalbaarheid van intercommunie bij christenen*. Paramaribo, Suriname: Z.u..
- Raboteau, A. (2004). *Slave Religion; The "invisible institution" in the Antebellum South* (Herz. ed.). Oxford, Engeland: Oxford University Press.
- Stg. Algemeen Bureau voor de Statistiek Suriname. (2012). *Resultaten volks- en woningtelling in Suriname (volume I) demografische en sociale karakteristieken en migratie census 8*. Geraadpleegd van <http://www.statistics-suriname.org/>
- Theeuwes, K. (1997). *Geestelijke stromingen voor het MBO; een kennismaking met diverse geestelijke stromingen* (2e ed.). Baarn, Nederland: Nelissen B.V..
- Wajwakana, A. (2015, 22 december). Broko Brede. *De Ware Tijd*, p. 23.
- Wooding, C. J. (1972). *Wint: Een Afroamerikaanse godsdienst in Suriname; Een cultureel-historische analyse van de religieuze verschijnselen in de de Para*. Meppel, Nederland: Krips Repro b.v..
- Zaalman, J. (2005). *Gilly en Lise: De beleving van het geloof in winti*. Paramaribo, Suriname: Ralicon.

Zaalman, J. (2012). *A Nyame: Een uiteenzetting van de winti-leer*.
Paramaribo, Suriname: Stg. Tata Kwasi Ku Tata Tinsensi.

Interviews:

Babel, D. - Okomfo - (2016) interview Winti religie en Kra Tafra 14-01-2016

Eersel, H. (2015) Interview Rituele Maaltijden 4-9-2015

Moené F. (2016) Maaltijd bij de moslim van hindustaanse afkomst: interview

Gangaram Panday (2016) maaltijd bij de hindu: interview

Zaalman, J. (2016) De Winti vanuit de winti religie. Interview 19-01-2016

Zamuel, H.(2015) de Winti Religie. Interview

Zamuel H. (2016) Rituele maaltijden Interview 30-1-2016

Bijlage

Om een beeld te krijgen hoe in de samenleving wordt gedacht over de Winti als religie en de Kra Tafra heb ik aan tien (10) personen dezelfde vragen gesteld.

- Winti, wat zegt het u
- Hoe staat u tegenover de Winti als religie
- Wat betekent Kra Tafra voor u

Hieronder de reacties.

(hoewel ik toestemming heb de juiste namen van de meeste respondenten te gebruiken geef ik de voorkeur aan te werken met de eerste letter van hun voornaam)

1. R. : staat helemaal achter Winti als deel van de cultuur van de zwarte mens. R. Stelt wel dat het niet zo moet zijn dat er een 'constant ge-ren' naar de luku-man of luku-vrouw moet zijn. Hij vindt het geen bezwaar als er van Avondmaal en Kra Tafra gebruik wordt gemaakt. R. Is van mening dat het niet juist is om het christendom en de winti religie aan te hangen. Je kunt namelijk geen twee goden dienen is hij van mening. R. is RK
2. G.:Staat totaal afwijzend tegen èn Winti èn Kra Tafra. "Je kunt geen twee goden dienen" stelt zij. G. Zegt ook dat zij – als zich iets vreemds zal voordoen in haar leven; hetzij ziekte of iets anders - nooit zal zoeken naar een andere oplossing daarvoor dan binnen haar geloof. G. Is lid van de EBG
3. D.: heeft zich er nooit in verdiept. Haar opvoeding was van dien aard dat – als er problemen waren – er bij God om hulp werd gezocht. D. Is lutheraan
4. T.: Staat altijd positief ten opzichte van wat van de voorouders haar hebben geleerd. 'Het nuttigen van voedsel is altijd positief;

je kunt daarmee geen kwaad doen' is zij van mening. Vooral omdat er gebed en dankzegging aan vooraf gaat. De Kra Tafra is je geest veheffen en dat mag je met voedsel doen. Ze verwijst naar het laatste Avondmaal. T. Is wel van mening dat de Winti je leven niet mag overheersen. "Maar," zegt zij "Als je pijn hebt dat pak je je kalebas! Een luku man is niet altijd nodig". T. Is van mening dat er een stuk wederzijds respect vor elkaars geloofsovertuiging moet zijn. T. is protestant (EBG)

5. G: "Winti is een cultuur; ik ben misschien R.K. gedoopt en opgevoed, maar mijn mensen zijn sec voor de Winti cultuur" zegt zij. "Als mijn mensen bezig zijn en ik ben daar, doe ik mee en krijg ook bepaalde boodschappen en dromen, vandaar de ring die ik heb aangeschaft. Kra Tafra heb ik nog nooit meegemaakt, zou ik een struisvogel zijn? Ik vraag me af hoe mijn mensen zullen reageren als ik niet mee doe. Als christenvrouw zou ik in tweestrijd zijn. Wij zijn anders bezig; zoeken hulp bij God en ook voor een oplossing richten we ons tot God. Ik ben het met een heleboel niet eens maar naar een luku man gaan zie ik niet als een eerste optie." G is R.K.
6. R.: Staat open voor Winti. R. Gaat ervan uit dat Winti deel uitmaakt van het universum. Voor hem is Winti een cultuuruiting. Het is deel van elke neger. Ook de Kra Tafra. Voor R.is de Kra Tafra is een maaltijd die bereid wordt voor de mensen die je zijn voorgegaan. Toch geeft hij aan dat het in eerste instantie om jezelf gaat dan om degenen die je zijn voorgegaan. Door de Schepper zijn er mensen met een gave geschapen die voor heling kunnen zorgen. Als cultuuruiting zou de Winti ook naast het Christendom kunnen staan. (hij vergelijkt dit met het priesterschap en het exorcisme). R is R.K
7. Y.: Gelooft niet in Wintie als religie. Misschien wel als culturele uiting. Y. is RK

8. S.: Is christen zegt ze; maar gelooft wel in Winti. De Kra Tafra hoort er ook bij. S. Is protestant (EBG)
9. P. : is principieel tegen Winti en Kra Tafra. Zij heeft zich laten 'los bidden' van haar mensen die wel positief staan t.a.v. de Winti cultuur uiting' staan. P is RK
- 10.J. : Is meer grootgebracht met het christendom dan het winti gebeuren, zegt ze. Voor haar is Winti het in trance gaan. Hoewel haar grootmoeder het er nooit over gehad heeft weet ze, dat in een noodgeval de familie gewend heeft tot de lukuman. J. Staat kritisch tegenover Winti als religie. J. is protestant (EBG)

Conclusie: Over het algemeen staat men in de gemeenschap niet afwijzend tegenover Winti als Cultuur. Anders is het als men het wil plaatsen als Religie. Misschien moet er een grotere bijdrage zijn m.b.t. het informeren van de gemeenschap over het verschil tussen Winti als deel van een cultuur en Winti als Religie.